

Tuarascáil Bhliantúil 2006

PRN. A7/1674

NDA

National Disability Authority
Údarás Náisiúnta Míchumais

Clár

Réamhrá an Chathaoirligh	9
Buneolas	12
Cúlra leis an Údarás Náisiúnta Míchumais	15
Tosaíocht Straitéiseach a hAon: Beartais agus Cleachtais a Fhorbairt a Chuireann Chun Cinn Comhstádas Daoine faoi Mhíchumas	18
Cuspóir: Comhairle agus eolas a sholáthar don Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí maidir le ceisteanna míchumais	19
Pleananna Earnála	19
Straitéis Fostaíochta	21
Measúnú Neamhspleách Riachtanas	22
An Plean Gníomhaíochta Náisiúnta um Chuimsiú Sóisialta 2006-2008	22
An Plean Náisiúnta Forbartha 2007 – 2013	22
Aosú agus Míchumas	23
An tAcht um Oideachas Daoine a bhfuil Riachtanais Speisialta Oideachais Acu	23

	Athbhreithniú ar Chuid M chuig an Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil	23
	Grúpa Faireacháin an Achta um Míchumas de chuid Bord Seirbhísí Bainistíochta Rialtais Áitiúil	24
	An Straitéis Náisiúnta Míchumais – Gníomhaíochta Eile	25
	Aighneachtaí an NDA i 2006	25
Cuspóir:	Comhchearta agus comhdheiseanna a chur chun cinn i gcúrsaí reachtaíochta i gcás daoine faoi mhíchumas	26
	An Bille Faisnéise Saoránaigh 2006	26
	An Bille Sláinte 2006	26
	Coinbhinsiún na NA um Chearta Daoine faoi Mhíchumas	27
Cuspóir:	Bearta comhionannais a chinntiú le haghaidh daoine faoi mhíchumas chun bonn a chur leis an acmhainneacht le haghaidh gníomhaíocht dhearfach sna príomhréimsí eacnamúla, cultúrtha agus sóisialta	27
	Gníomhaíocht Fhisiceach, Sláinte agus Cláitíocht na Beatha lena n-áirítear anailís SLAN	28
Cuspóir:	Athrú a chur i gcrích i bpríomhréimsí beartais na sláinte, an oideachais, an iompair, na bochtaineachta agus na fostaíochta agus oiliúna	29
	Monatóireacht ar Fhostú Daoine faoi Mhíchumas san Earnáil Phoiblí	29
	Suirbhé Náisiúnta Míchumais	30
	Grúpa Chathair Washington na Náisiún Aontaithe um Staidreamh Míchumais	30
	Mí-úsáid Daoine faoi Mhíchumas	31
Cuspóir:	Sonraí bonnlíne cáilíochtúla agus cainníochtúla a chur i dtoll a chéile chun bheith mar bhonn eolas agus taca faoi phleanáil agus forbairt beartais, cleachtas agus seirbhísí i gcás daoine faoi mhíchumas	31

Scéim Thionscnaimh Taighde	31
Comhdháil um Thaighde Míchumais	32
Cáilíocht na Beatha ag Daoine faoi Mhíchumas Intleachta i Suíomhanna Cónaithe	32
MHADIE	33
Bunoideachas	33
Scéim na nDeontas Tithíochta	34
Tosaíocht Straitéiseach a Dó: Rochtain sna Seirbhísí Poiblí a Uasmhéadú	35
Cuspóir: Treoirlínte agus uirlisí iniúchóireachta a fhorbairt agus a eisiúint chun cuidiú le ranna rialtais agus lena ngníomhaireachtaí	36
Treoir maidir le hInrochtaineacht	36
Cuspóir: Siombail inrochtaineachta a bhronnadh ar sheirbhísí poiblí géilliúla	37
Dámhachtainí Rochtain den Scoth	37
Tosaíocht Straitéiseach a Trí: Dearcthaí i Sochaí na hÉireann a Oiliúint agus Dúshlán a chur fúthu	39
Cuspóir: Straitéis chumarsáide a fhorbairt le haghaidh oideachais phoiblí agus feasacht phoiblí maidir le ról agus gníomhaíochtaí an ÚNM; agus ar shaincheisteanna a mbíonn tionchar acu ar dhaoine faoi mhíchumas agus a riachtanais agus a gcearta	40
Cumarsáid NDA	41
Forbairt Láithreán Gréasáin	41
Suirbhé ar Dhearcthaí	41
Tosaíocht Straitéiseach a Ceathair: Cáilíocht a Fhorbairt i Seirbhísí le haghaidh Daoine faoi Mhíchumas	42
Cuspóir: Caihdeáin a fhorbairt, i gcomhar le ranna rialtais agus a ngníomhaireachtaí i seirbhísí sláinte-mhaoinithe agus iompair	43

Treoirlínte Inrochtaineachta le haghaidh Oibreoirí Iompair Phoiblí in Éirinn	43
Treoirlínte um Sheirbhísí Sláinte Insroichte	44
Cuspóir: Dréachtchóid chleachtais a réiteach agus a eisiúint	44
Cód Cleachtais ar Sheirbhísí Poiblí Inrochtana agus Eolas arna sholáthar ag Comhlachtaí Poiblí	44
Treoirlínte Pleanála Duinelárnaithe	45
Cuspóir: Monatóireacht agus measúnú a dhéanamh ar chur chun feidhme caighdeán agus dréachtchód cleachtais, go háirithe monatóireacht ar na Caighdeáin Náisiúna um Sheirbhísí Míchumais mar a fhorbraíodh iad i gcomhar leis an Roinn Sláinte agus Leanaí	46
Coiste Caighdeán Comhairleach an NSAI um Inrochtaineacht do Chách	46
Comhdháil Caighdeán	46
Caighdeáin Náisiúnta um Sheirbhísí Míchumais	47
Tacaíocht agus Comhairle	47
Tosaíocht Straitéiseach a Cúig: Cumas Eagraíochtúil a Fhorbairt	48
Cuspóir: Daonacmhainní bunaithe ar chomhionannas a fhorbairt	49
Oiliúint agus Forbairt	49
Daonacmhainní, Beartais agus Nósanna Imeachta	50
An Dul Chun Cinn a Choinneáil / I dTreo 2016	50
Comhpháirtíocht	50
Tiomanta don Sármhaitheas	51
Ionad Sármhaitheasa i nDearadh Uilíoch	51

Cumarsáid	51
Cuspóir: Cur le forbairt na gcóras faisnéise atá anois ag an NDA	52
Lógó an NDA agus Dearadh Corparáideach	52
Leabharlann	52
Athbhreithniú TFC	53
TFC agus Trealamh	53
Cuspóir: Éifeachtúlacht agus luach ar airgead a mheádú in oibríochtaí an NDA	53
Athbhreithniú Airgeadais	53
Bogearraí Airgeadais	54
Párolla	54
Obair Thógála	54
Athbhreithniú ar Bhainistiú Rioscaí	54
Géilliúlacht	55
Iniúchtaí Inmheánacha	55
Forbairt Airgeadais	55
Aguisíní	56
Aguisín 1: Coistí agus Grúpa Stiúrtha an NDA	57
Údarás an NDA	57
Fochoistí an Údaráis	57
Aguisín 2: Foilseacháin an NDA	59
Aguisín 3: Eagraíocht an NDA	61
Ráitis Airgeadais	63

Tuarascáil an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste le cur i lathair Thithe an Oireachtais	65
Comhaltaí an Údaráis agus Eolas eile	68
Ráiteas faoi Chúraimí Chomhaltaí an Údarái	69
Ráiteas faoin gCóras Rialaithe Airgeadais Inmheánach	70
Ráiteas na mBeartas Cuntasaíochta	73
Raitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31 ú Nollaig 2006	76

Réamhrá an Chathaoirligh

Bliain mhór ab ea 2006 don Údarás Náisiúnta Míchumais nuair a chomhlíonamar an tríú bliain dár bplean straitéiseach trí bliana don tréimhse 2004 go 2006. Chuaigh an NCA i mbun raon leathan gníomhaíochtaí chun ár bhfís do shochaí chuimsitheach a bhaint amach, sochaí inar féidir le daoine faoi mhíchumas a bheith rannpháirteach sa saol eacnamúil, sóisialta agus cultúrtha. Tá ról tábhachtach reachtúil ag an NDA sainchomhairle neamhspleách a chur ar an Rialtas maidir le cúrsaí míchumais. Sa chomhaontú náisiúnta *I dTreó 2016*, aibhsítear tábhacht ról an NDA mar fhoinse comhairle maidir le cleachtas agus beartas míchumais agus i bhfianaise an chur chuige saolré, is é ról an NDA cuidiú le comhordú agus forbairt beart agus tosaíochtaí.

Bhí an Straitéis Náisiúnta Míchumais ina phríomhfhócas i gcónaí leis an gcomhairle agus an treoir neamhspleách a chuireamar ar ranna agus ar ghníomhaireachtaí rialtais i gcaitheamh na bliana. Lena chois sin, chuir an NDA i ngníomh roinnt beart a thacóidh le seachadadh na bhfeidhmeanna breise a bronnadh air faoin Acht um Míchumas 2005 agus sheachaid a chéad chód cleachtais maidir le seirbhísí poiblí, eolas agus soláthar inrochtana.

Bliain thábhachtach ab ea í inar fhaomhaigh an Rialtas pleananna earnála de chuid sé cinn de ranna rialtais, mar a éilíodh faoin Acht um Míchumas 2005. De réir mar a leanadh de chur i bhfeidhm an Straitéis Náisiúnta Míchumais sa bhaile, ag deireadh na bliana tugadh na idirbheartaíochtaí deireanacha idirnáisiúnta chun críche agus glacadh ar deireadh Coinbhinsean nua na Náisiún Aontaithe um Chearta Daoine faoi Míchumas, clochmhíle stairiúil domhanda maidir le cur chun cinn agus cosaint cearta daoine faoi mhíchumas. Mí na Nollag tionóladh an chéad chruinniú den Ghrúpa Faireacháin Pháirtithe Leasmhara na Straitéise Náisiúnta Míchumais a bunaíodh chun monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn maidir le cur chun feidhme na straitéise. Tiofadh an grúpa le chéile dhá uair sa bhliain as seo amach faoi cheannas Roinn an Taoisigh agus mo leathcheannais féin ar iarratas an Rialtais. Áirítear air oifigigh shinsearacha ó ranna rialtais lena mbaineann, an tÚdarás Náisiúnta Míchumais agus ionadaithe ó na sé príomhbhratchomhlacht míchumais.

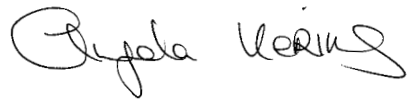
I gcaitheamh na bliana mar is iondúil, bhí an chomhpháirtíocht ina bhonn taca le gach idirghníomh a bhí againn le páirtithe leasmhara, cibé an gníomhaireachtaí rialtais nó ionadaithe den earnáil míchumais a bhí iontu. D'oibrigh an NDA go dlúth go háirithe le comhlachtaí den earnáil phoiblí i gcaitheamh na bliana chun tacú leo agus iad ag iarraidh a n-oibleagáidí inrochtana faoin Acht um Míchumas a chomhlíonadh mar aon leis an riachtanas an sprioc fostaíochta de 3% de dhaoine faoi mhíchumas a bhaint amach agus a thuairisciú. D'éascaíomar chomh maith seisiúin bhreise comhairliúcháin leis an earnáil míchumais i dtaobh na dréachtphleananna earnála. Bhíomar ag obair i gcónaí i gcomhar leis an gComhairle Náisiúnta um Aosú agus Daoine Aosta (NCAOP) maidir leis an gcomhéadan idir míchumas agus aosú.

Uirlisí riachtanacha is ea taighde agus sonraí ar ardchaighdeán chun bonn eolais a chur faoi chomhairle éifeachtach beartais, agus d'oibrigh an NDA leis an Lár-Oifig Staidrimh chomh maith chun tacú le hullmhúcháin don chéad suirbhé náisiúnta míchumais riamh in Éirinn a bheidh ina shárfhoinse eolais faoi choinne planáil beartais agus seirbhísí i raon leathan réimsí. Thug an NDA faoi shuirbhé breise ar dhearcthaí i leith daoine faoi mhíchumas, chun forbairtí a thagarmharcáil le hais an chéad suirbhé a rinneadh i 2001. Leanamar chomh maith den scéim rathúil tionscnamh taighde, a sholáthair tacaíocht airgeadais do thionscadail ar théama na seirbhísí luath-idirghabhála, ag súil le tabhairt isteach measúnú reachtúil riachtanais do pháistí faoi bhun cúig bliana d'aois ó lár 2007.

Agus an dara plan straitéiseach á thabhairt chun críche againn, bhain an NDA a chuspóirí tacú le stádas comhionann daoine faoi mhíchumas, inrochtaineacht sna seirbhísí poiblí a chur chun cinn, dúshlán a chur faoi dhearcthaí i sochaí na hÉireann agus iad a oiliúint, cáilíocht a fhorbairt sna seirbhísí agus ár gcumas féin a fhorbairt. Mar a thaispeánann an tuarascáil seo, tá mórchuid déanta ag an NDA chun cuidiú le beartas, taighde, caighdeán agus treoirlínte míchumais laistigh de chreat straitéiseach. Léiríonn ár ngnóthachtálacha an tiomantas, obair dhian agus saineolas atá ag comhaltaí agus foireann an Údaráis. Ba mhaith liom an deis seo a thapú chun buíochas a ghabháil leo uile as a dtiomantas agus chun suntas a thabhairt d'ardchaighdeán a gcuid oibre. Chumasaigh sé sin don NDA dul i mbun caidrimh agus a bheith bainteach le raon leathan páirtithe leasmhara agus déantóirí beartais a bhfuil ról fíorthábhachtach acu maidir le cur chun cinn cuimsiú daoine faoi mhíchumas i sochaí na hÉireann.

I gcaitheamh na bliana chuaigh an NDA i gcomhairle go fairsing chun plean straitéiseach nua a cheapadh don tréimhse 2007 go 2009 chun tacaíocht bhreise a thabhairt do chur chun feidhme na Straitéise Náisiúnta Míchumais agus chun freagairt a thabhairt ar ghealltanais sa chomhaontú comhpháirtíochta sóisialta I dTreo 2016 agus forbairtí eile.

Beidh dúshlán nua le tabhairt sa bhliain nua mar aon le spriocanna uaimhianacha le sroicheadh ag an Údarás agus táimid ag tnúth le dul i mbun oibre leis na páirtithe leasmhara ar fad i gcomhar chun tacú le lán-inrochtaineacht, comhdheiseanna agus sealúchas cearta ag daoine faoi mhíchumas in Éirinn.

Angela Kerins
Cathaoirleach

Buneolas

Tugann an tuarascáil bhliantúil seo srac-chuntas ar dhul chun cinn an Údaráis Náisiúnta Míchumais sa bhliain 2006 maidir le cur chun feidhme an bhliain dheiridh dá Phlean Straitéiseach 2004-2006. Cuirtear gníomhaíochtaí i láthair faoi na cúig cinn de thosaíochtaí straitéiseacha a leanas a chlúdaítear sa phlean:

- ➔ Beartais agus cleachtais a fhorbairt a chuireann chun cinn comhstádas daoine faoi mhíchumas;
- ➔ Inrochtaineacht sna seirbhísí poiblí a uasmhéadú
- ➔ Dúshlán a chur faoi dhearcthaí agus iad a oiliúint
- ➔ Cáilíocht a fhorbairt i seirbhísí le haghaidh daoine faoi mhíchumas
- ➔ Cumas na heagraíochta a fhorbairt.

1.0 Comhstádas

Creat tábhachtach is ea an Straitéis Náisiúnta Míchumais chun rannpháirtíocht daoine faoi mhíchumas a chur chun cinn i saol eacnamúil, sóisialta agus cultúrtha na hÉireann. Tá sé comhdhéanta den Acht um Míchumas 2005 a fhorálann go sonrach do mheasúnuithe riachtanais, inrochtaineacht seirbhísí agus fostaíocht sa tseirbhís phoiblí: an tAcht um Fhaisnéis do Shaoránaigh 2006 a bhunaigh seirbhís phearsanta aighneachta; pleananna earnála arna bhfoilsíú ag ranna rialtais, a dhíríonn ar eochairsheirbhísí agus bonneagar i ndáil leis an timpeallacht, iompar, seirbhísí sláinte, fostaíocht agus oiliúint, leas sóisialta agus tacaíochtaí eile.

Príomhfhócas le haghaidh gníomhaíochtaí an NDA agus a chomhairle ar ranna rialtais ab ea an Straitéis i gcónaí le linn 2006, go háirithe i dtaca leis na pleananna earnála a tugadh chun críche agus a cuireadh faoi bhráid an Oireachtais dá gceadú i nDeireadh Fómhair 2006. Sholáthair an NDA comhairle chomh maith i ndáil leis an mBille um Chomhairle (Leasú) 2004 a foilsíodh mar an Acht um Fhaisnéis do Shaoránaigh 2007 i Nollaig 2006, an Bille Sláinte 2006 a d'fhoráil le haghaidh bunú Údarás um Fhaisnéis agus Cáilíocht Sláinte agus an t-athbhreithniú ar Na Rialacháin Foirgníochta Cuid M.

Mar ullmhúchán do sheachadadh a fheidhmeanna reachtúla nua faoin Acht um Míchumas 2005, chuimsigh gníomhaíochtaí an NDA taighde ar cheisteanna i ndáil le bailiú sonraí ar leibhéal fostaíochta agus tacú le fostú agus coimeád comhaltaí foirne atá faoi mhíchumas. Beidh an taighde mar bhonn eolais faoi ról nua reachtúil an NDA i ndáil le monatóireacht a dhéanamh

ar ghéilleadh comhlachtaí poiblí don sprioc fostaíochta de 3% de dhaoine faoi mhíchumas agus bearta a mholadh i gcásanna de neamhchomhlíonadh. Chuir an NDA tús chomh maith leis an bpleanáil chun an tlonad Sármhaitheasa i nDearadh Uilíoch reachtúil a bhunú mar chuid den NDA le héifeacht ó Eanáir 2007.

Ar na réimsí eile bhí gníomhaíochtaí i dtaca le haosú agus míchumas – saincheist mhór sa chur chuige saolré atá mar bhonn leis an gcomhaontú nua comhpháirtíochta *I dTreo 2016*; ceapadh comhairle i dtaca leis an bPlean Náisiúnta Forbartha 2007-2013 agus dréacht-Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta Daoine faoi Míchumas arna ghlacadh ag na Náisiúin Aontaithe i Nollaig 2006. Tá sé riachtanach teacht a bheith ar shonraí bonnlíne cáilíochta mar bhonn eolais faoi fhorbairt beartais agus pleanáil seirbhíse agus lean an NDA dá thacaíocht don Lár-Oifig Staidrimh i dtaca leis an gcéad Suirbhé Náisiúnta Míchumais riamh a rinne sé i Meán Fómhair 2006.

2.0 Inrochtaineacht sna Seirbhísí Poiblí

Éilíonn an tAcht um Míchumas 2005 go gcinnteoidh gach roinn rialtais agus comhlacht poiblí go bhfuil a bhfoirgnimh phoiblí, seirbhísí agus eolas insroichte ag daoine faoi mhíchumas. Sholáthair an NDA eolas agus deiseanna mionteagaisc do bhreis is 500 comhlacht poiblí maidir leis na riachtanais sin, mar a bhí á dhéanamh go dtí sin chomh maith. Lena chois sin, d'fhaomhaigh an Tánaiste agus an tAire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí in Iúil 2006 an Cód Cleachtas a d'ullmhaigh an NDA ar oibleagáidí inrochtaineachta faoin Acht um Míchumas 2005. Bronnadh an chéad dámhachtain faoinár scéim dámhachtana Rochtain den Scoth sa bhliain 2006 ar cheithre cinn de chomhlachtaí poiblí ar éirigh leo an caighdeán inrochtana riachtanach a bhaint amach.

3.0 Dúshlán a chur faoi Dhearcthaí

Tacaíonn obair an NDA agus cothú feasachta i dtaca leis an obair seo le hoiliúint agus dúshlán a chur faoi dhearcthaí i leith míchumais agus le tuiscint a chothú ar cheisteanna míchumais i gcoitinne. Áiríodh air seo imeachtaí ar nós comhdháil taighde rathúil bhliantúil an NDA a dhírigh i mbliana ar Rannpháirtíocht Phoiblí, Chultúrtha agus Shóisialta. Cinneadh chomh maith go gcoimisiúnófaí an dara suirbhé náisiúnta i dtaca le dearcthaí i leith míchumais chun tagarmharcáil a dhéanamh ar fhorbairtí ó rinneadh céad suirbhé an NDA i 2001. Breithneofar an toradh seo le hais anailís ar dhearcthaí i ndlínsí eile.

4.0 Cáilíocht i Seirbhísí

Tá ról reachtúil sonrath ag an NDA i dtaca le tacú le forbairt caighdeán i seirbhísí agus cláir le haghaidh daoine faoi mhíchumas, cóid chleachtais a réiteach agus monatóireacht a dhéanamh ar a gcur chun feidhme. Dhírigh mórchuid d'obair an NDA le linn 2006 ar thacú le comhlachtaí poiblí tuiscint a fháil ar na riachtanais agus na bealaí ina bhféadfaí inrochtaineacht a bhaint amach. Chuaigh an NDA i mbun gníomhaíochtaí go sonrath i dtaca le ról na hOifige Rochtana a gcaithfidh gach comhlacht poiblí a cheapadh faoin Acht um Míchumas. Beidh na hoifigigh seo freagrach as cúnamh agus treoir a shocrú agus a chomhordú do dhaoine faoi mhíchumas atá ag baint fónaimh as seirbhísí na heagraíochta sin. I gcaitheamh 2006 rinne an NDA suirbhé ar ról an oifigigh i ngníomhaireachtaí difriúla, jabshonraíocht, tacaíochtaí, etc.

Lean an NDA de bheith ag obair i gcomhar le roinnt gníomhaireachtaí mar thaca le forbairt treoirlínte agus caighdeán, lena n-áirítear Údarás Náisiúnta Caighdeán na hÉireann.

5.0 An Eagraíocht á Neartú

Le linn 2006 lean an NDA de bheith ag forbairt cumais chun tacú leis an eagraíocht dul i mbun oibre go héifeachtach agus go críochnúil. San áireamh anseo bhí athbhreithniú ar réimsí daonacmhainní, airgeadais agus TFC go sonrath chun go mbeidh siad mar bhonn eolais faoi phleananna gníomhaíochta chun cur le tacaíochtaí foirne agus chun feabhas a chur ar nósanna imeachta agus córais. Mar thoradh air sin táthar i mbun oibre chun straitéis daonacmhainní trí bliana a cheapadh mar aon le Córas Forbartha Bainistiú Feidhmíochta (PMDS) chun tacú le seachadadh cuspóirí straitéiseacha an NDA agus forbairt na foirne.

Pleanáil Straitéiseach

Le linn 2006 cheap an NDA Plean Straitéiseach 2007 – 2009 i gcomhar le raon leathan páirtithe leasmhara, lena n-áirítear ranna rialtais, gníomhaireachtaí agus an earnáil míchumais. D'fhaomhaigh an Tánaiste agus an tAire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí an plean agus seoladh é an 28 Samhain 2006.

Siobhan Barron
Stiúrthóir

Cúlra leis an Údarás Náisiúnta Míchumais

Is é an NDA an príomheagraíocht treorach maidir le ceisteanna míchumais, agus soláthraíonn sé saineolas neamhspleách don Rialtas ar bheartas agus cleachtas.

Feidhmeanna an NDA

Is í príomhfheidhm an NDA comhairle a chur ar an Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí maidir le ceisteanna beartais agus cleachtais mar a bhaineann siad le cúrsaí míchumais.

Is iad feidhmeanna sonracha an NDA faoi Alt 8 den Acht um Údarás Náisiúnta Míchumais, 1999 ná:

1. gníomhú mar chomhlacht náisiúnta lárnach a chuideoidh leis an Aire i dtaca le comhordú agus forbairt beartais maidir le daoine faoi mhíchumas;
2. tionscadail agus gníomhaíochtaí taighde ar shaincheisteanna maidir le míchumas a ghabháil de lámh nó a choimisiúnú, nó comhoibriú iontu, agus cuidiú a thabhairt i dtaca le forbairt faisnéise staidrimh is cuí chun pleanáil, soláthar agus faireachán a dhéanamh maidir le cláir agus seirbhísí do dhaoine faoi mhíchumas;
3. comhairle a thabhairt don Aire maidir le caighdeán chuí le haghaidh clár agus seirbhísí a sholáthraítear nó atá le soláthar do dhaoine faoi mhíchumas agus gníomhú mar chomhlacht comhairleach i leith caighdeán ghinearálta agus caighdeán shonrach a fhorbairt i ndáil leis na cláir agus na seirbhísí sin;
4. faireachán a dhéanamh ar fhorfheidhmiú caighdeán agus cód cleachtais i gcláir agus seirbhísí a sholáthraítear do dhaoine faoi mhíchumas agus tuarascáil a thabhairt don Aire ar an gcéanna;
5. idirchaidreamh a dhéanamh le comhlachtaí eile, idir chomhlachtaí corpraithe agus chomhlachtaí neamhchorpraithe, a bhfuil baint acu le seirbhísí a sholáthar do dhaoine faoi mhíchumas agus éascú agus tacú a dhéanamh maidir le forbairt agus forfheidhmiú caighdeán cuí le haghaidh clár agus seirbhísí do dhaoine faoi mhíchumas;

6. cóid chleachtais a réiteach d'fhonn dea-chaighdeán agus dea-cháilíocht a bhaint amach i soláthar clár agus seirbhísí arna soláthar nó atá le soláthar do dhaoine faoi mhíchumas;
7. aitheantas a thabhairt do ghnóthú dea-chaighdeán agus dea-cháilíochta le linn clár agus seirbhísí do dhaoine faoi mhíchumas a sholáthar lena n-áirítear trí chóras dámhachtainí comhionannais míchumais a sholáthar;
8. pleanann straitéiseacha a réiteach.

Feidhmeanna breise an NDA, faoin Acht um Míchumas, 2005:

9. Cóid chleachtais a réiteach a bheidh bainteach le hinrochtaineacht foirgneamh poiblí, seirbhísí, eolas agus láithreacha oidhreachta agus le fostú daoine faoi mhíchumas san earnáil phoiblí ar iarratas an Aire. (Cuid 3 den Acht um Míchumas, 2005)
10. Monatóireacht a dhéanamh ar chomhlíonadh spriocanna reachtúla um earcú agus fostú daoine faoi mhíchumas san earnáil phoiblí, bearta a mholadh san áit nach bhfuil na spriocanna seo dá gcomhlíonadh, agus cóid chleachtais a ullmhú nuair a iarrtar sin. (Cuid 5 den Acht um Míchumas, 2005)
11. Lárionad Sármhaitheasa i nDearadh Uilíoch sa timpeallacht thógtha agus teicneolaíocht faisnéise a bhunú a chuirfidh chun cinn prionsabail an dearaidh uilígh ar féidir teacht orthu, iad a thuiscint agus a úsáid chomh fada agus is féidir ag daoine faoi mhíchumas ar an gcaoi is neamhspleáiche agus is nádúrtha sa raon dálaí is leithne is féidir gan an gá le hoiriúnú, mionathrú, gléasanna cúnamh nó réiteach speisialaithe. (Cuid 6 den Acht um Míchumas, 2005)

Ceann de roinnt meicníochtaí tuairiscithe is ea an Tuarascáil Bhliantúil seo agus leagtar faoi bhráid an Oireachtais í chuile bhliain. Seo í an séú Tuarascáil Bhliantúil de chuid an NDA. Tá na tuarascálacha go dtí seo le fáil ar www.nda.ie

Is é an fheidhmeannacht a dhéanann obair laethúil an NDA. Trí roinn atá i gceist ann: Beartas agus Gnóthaí Poiblí, Taighde agus Forbairt Caighdeán agus Seirbhísí Corparáideacha. Ó Eanáir 2007 amach, cuirfear an ceathrú roinn, an tIonad Sármhaitheasa i nDearadh Uilíoch, le feidhmeannacht an NDA.

Cuireann an **Rannóg Beartais agus Gnóthaí Poiblí** comhairle beartais maidir le ceisteanna míchumais ar an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí, ar ranna rialtais eile agus ar ghníomhaireachtaí poiblí eile amhail Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte (HSE) agus údaráis áitiúla. Tá sé freagrach chomh maith as seirbhísí lárnacha i ndáil le caidreamh poiblí, dearadh agus priontáil a chomhordú don NDA.

Clúdaíonn an **Rannóg Taighde agus Forbairt Caighdeán** taighde, leabharlann an NDA, forbairt caighdeán, agus inrochtaineacht seirbhísí poiblí. Is í atá i bhfeighil chomh maith ar an scéim dámhachtana Rochtain den Scoth.

Tairgeann an **Rannóg Seirbhísí Corparáideacha** tacaíocht eagraíochtúil. Tá sí freagrach as bainistiú agus tuairisciú airgeadais agus buiséid, daonacmhainní, teicneolaíocht na faisnéise agus na cumarsáide, cothabháil foirgneamh, comhordú bainistiú clár agus ceisteanna rialachais. Soláthraíonn sí chomh maith tacaíocht don Údarás trí chruinnithe a eagrú agus ábhair a réiteach.

Tosaíocht Straitéiseach a hAon:

**Beartais agus
Cleachtais a
Fhorbairt a
Chuireann Chun Cinn
Comhstádas Daoine
faoi Mhíchumas**

Bhí an Straitéis Náisiúnta Míchumais mar phríomhfhócas i gcónaí le hobair an NDA faoin gcuspóir seo i 2006. Sholáthair an NDA comhairle leanúnach agus d'éascaigh comhairliú maidir le pleananna earnála de chuid sé roinn rialtais.

Cuspóir: Comhairle a chur ar an Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí maidir le ceisteanna míchumais agus eolas a sholáthar dó

Pleananna Earnála

D'éiligh an tAcht um Míchumas, 2005, go n-ullmhódh sé cinn de ranna rialtais pleananna earnála maidir le míchumas agus go rachaidís i gcomhairle roimh na pleananna deiridh a chur ar aghaidh le haghaidh fhaomhadh an Oireachtais. D'fhaomhaigh an tOireachtas na pleananna i nDeireadh Fómhair 2006

Ba iad na sé roinn:

- ➔ Cumarsáid, Mara agus Acmhainní Nádúrtha,
- ➔ Fiontair, Trádáil agus Fostaíochta,
- ➔ Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil
- ➔ Sláinte agus Leanaí,
- ➔ Gnóthaí Sóisialta agus Teaghlaigh,
- ➔ Iompair.

Rinneadh mórchuid forbairtí breise ar na sracphleananna earnála arna n-ullmhú ag Ranna i 2004 sular cuireadh faoi bhráid an Oireachtais iad in Iúil 2006. Bhí ról tábhachtach ag an NDA maidir le comhairle a chur ar Ranna faoi scóp agus mionsonraí a bpleananna earnála de réir mar a bhí siad dá gceapadh. Tar éis a Fhreagairt ar an Sracphleananna Earnála a fhoilsiú ag deireadh 2005, lean an NDA de bheith ag obair le, ag tacú le agus ag cur comhairle ar Ranna maidir le hábhar na bpleananna deiridh, trí phlé mhíonsonraithe agus comhairle fhoirmiúil scríofa. Rinneadh aighneachtaí foirmeáilte scríofa a chuimsigh comhairle an NDA idtaobh na bpleananna earnála aonair le gach ceann de na ranna plean earnála i mBealtaine/Meitheamh. Lena chois sin thug an NDA comhairle maidir le ceistanna a chlúdaigh níos mó ná Roinn amháin, amháin na naisc idir sheirbhísí tithíochta agus sláinte, agus an creat monatóireachta le haghaidh na bpleananna earnála. Thug an Taoiseach suntas d'ionchur an NDA ag seoladh na bpleananna earnála mí Iúil nuair a rinne sé tagairt don NDA mar “fhoinse riachtanach comhairle agus tacaíochta don tseirbhís phoiblí”.

I bhFeabhra agus Márta, d'óstáil an NDA sraith cruinnithe mionteagaisc d'eagraíochtaí míchumais ar gach ceann de na pleananna earnála. Mhisnigh na cruinnithe seo na heagraíochtaí chun leas a bhaint as an tréimhse reachtúil comhairliúcháin.

Sholáthair an NDA chomh maith an rúnaíocht don Ghrúpa Comhairliúcháin um Reachtaíocht Míchumais a raibh cainteanna mionsonraithe acu leis na Ranna ábhartha agus a rinne aighneachtaí foirmeáilte scríofa maidir leis na pleananna earnála.

Dual tábhachtach den Straitéis Náisiúnta Míchumais is ea an tAcht Oideachais do Dhaoine a bhfuil Riachtanais Speisialta Oideachais Acu 2004 (EPSEN), a dhéanann soláthar le haghaidh measúnú riachtanas speisialta oideachais agus comhordú le measúnú riachtanas seirbhíse sláinte faoin Acht um Míchumas 2005.

Straitéis Fostaíochta

Tugann taighde an NDA le fios go bhfaigheann tuairim is 80% de dhaoine faoi mhíchumas ag aois oibre an míchumas sin le linn a saoil oibre. Cuid thábhachtach de chur chun cinn fostú daoine faoi mhíchumas is ea beartais a chuireann chun cinn earcú daoine faoi mhíchumas atá lasmuigh den mhargadh saothair i láthair na huaire agus a thacaíonn le coinneáil daoine i bhfostaíocht tar éis go mbuaileann míchumas iad. Aibhsíonn an taighde chomh maith a thábhachtaí is atá cáilíochtaí oideachais i dtaca le leibhéil fostaíochta agus ioncain daoine faoi mhíchumas a ardú.

Choimisiúnaigh an NDA obair chun príomhmhíreanna straitéis chuimsitheach fostaíochta a aithint, bunaithe ar fhianaise náisiúnta agus idirnáisiúnta.

Tá an toradh leagtha amach i dtuarascáil **Straitéis Bainteachta – I dTreo Straitéis Chuimsitheach Fostaíochta le haghaidh Daoine faoi Mhíchumas** a léiríonn an ráta íseal fostaíochta i measc daoine faoi mhíchumas, agus go bhfuil ardú tagtha ar an gcionroinnt atá gan obair.

Mí Iúil, sheol an tAire Fiontair, Trádála agus Fostaíochta an tuarascáil a leagann amach príomhphiléir straitéis chuimsitheach fostaíochta le haghaidh daoine faoi mhíchumas, bunaithe ar thaighde náisiúnta agus idirnáisiúnta agus ar an gcleachtas is fearr, viz:

- ➔ Bain amach gaistí sochair agus bíodh luach saothair ag gabháil leis an obair, a chinnteoidh go mbeidh an t-aistriú go dtí an obair fiúntach ó thaobh airgid de agus inbhuanaithe,
- ➔ Cuir le cumas na gcóras oideachais, oiliúna agus fostaíochta – beartas gníomhach mhargadh an tsaothair – chun a chinntiú go dtrealmhaítear daoine faoi mhíchumas chun dul in iomaíocht i margadh saothair an lae inniu agus an lae amárach,
- ➔ Cinntigh go dtacaíonn na hearnálacha príobháideacha agus poiblí araon le hearcú agus coinneáil i bhfostaíocht daoine faoi mhíchumas, fréamhaithe in eolas ar a gcumas,
- ➔ Ceap agus cur i ngníomh straitéis choisctheach
  - Luathfhágáil na scoile a laghdú i measc daoine óga faoi mhíchumas,
  - An ráta coinneála i bhfostaíocht a fheabhsú i ndiaidh tús le míchumas i saol an aosaigh,
  - Forbair próiseas teagmhála córasach le daoine faoi mhíchumas d'fhonn cuidiú leo a gcuid ardmhianta fostaíochta a chur i bhfocail agus a fhíorú.

D'aibhsigh an tuarascáil an gá atá leis na bearta seo a chrosghearradh chun a chinntiú go mbeidh líon agus patrún foriomlán an tsoláthar clár oideachais, oiliúna agus fostaíochta sách éagsúil chun freastal ar riachtanais na ndaoine ar fad atá faoi mhíchumas.

Measúnú Neamhspleách Riachtanas

Forálann Cuid 2 den Acht um Míchumas 2005 le haghaidh córas de Mheasúnuithe Neamhspleácha Riachtanas a chuirfeadh Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte ar bun chun measúnú a dhéanamh ar riachtanais sláinte agus oideachais daoine faoi mhíchumas. Bunaithe ar thaighde a bhí déanta ag an NDA ar chórais chomhchosúla measúnaithe riachtanas i dtíortha eile, chomhairligh an NDA don Roinn Sláinte agus Leanaí maidir leis an bpróiseas measúnú riachtanas, agus próisis le haghaidh tarchur go seirbhísí eile nuair a aithnítear riachtanais eile.

An Plean Náisiúnta Gníomhaíochta um Chuimsiú Sóisialta 2006-2008

Thionóil an NDA comhrá comhstádais leis an Oifig um Chuimsiú Sóisialta agus eagraíochtaí míchumais ar théama saincheisteanna míchumais le haghaidh an Phlean Gníomhaíochtaí Náisiúnta um Bhochtaineacht agus Cuimsiú Sóisialta. Ina dhiaidh sin, rinne an NDA aighneacht fhoirmeáilte beartais, bunaithe ar thaighde a rinneadh ar son an NDA ag an Institiúid um Thaighde Eacnamaíochta agus Sóisialta a thaispeáin naisc láidre idir an bhochtaineacht agus easpa oibre. D'aibhsigh aighneacht an NDA an tábhacht a ghabh le bearta chun fostaíocht daoine faoi mhíchumas a chur chun cinn. Lena chois sin, d'aibhsigh an aighneacht soláthar ioncam leordhóthaineach do dhaoine a mhaireann ar íocaíochtaí leasa shóisialaigh, agus an gá atá le díriú ar na costais bhreise maireachtála a thabhaíonn daoine faoi mhíchumas.

An Plean Náisiúnta Forbartha 2007 – 2013

Rinne an NDA aighneacht fhoirmeáilte, bealach an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí, ag comhairliú maidir le ceisteanna tosaíochta i gcás daoine faoi mhíchumas ar chóir a bhreithniú sa phlean. Orthu seo bhí an gá a chinntiú go gcuirfear rochtain ar an mbonneagar fisiceach ar fáil faoin bPlean Náisiúnta Forbartha, agus acmhainniú thograí na bpleananna earnála.

Aosú agus Míchumas

Bhí an NDA, i gcomhar leis an gComhairle Náisiúnta um Aosú agus Daoine Aosta (NACOP), i mbun oibre ar thionscadal ar an gcomhéadan idir aosú agus míchumas. Thionóil an dá chomhlacht comhrá comhstádais i dteannta a chéile, bunaithe ar a gcomhthéacs **Aosú agus Míchumas: Plépháipéar**, agus sholáthair doiciméad bunaithe ar na himeachtaí. Tá an dá chomhlacht ag obair i bpáirt ar chomhpháipéar beartais.

An tAcht um Oideachas do Dhaoine a bhfuil Riachtanais Speisialta Oideachais Acu

Meastar gurb ionann líon na bpáistí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu, mar a shainmhínítear iad sa reachtaíocht, agus 18% den daonra scoile.

Mí Eanáir, rinne an NDA aighneacht chuig an gComhairle Náisiúnta um Oideachas Speisialta, chun comhairle a thabhairt ar an bPlean Feidhmiúcháin a bhí á ullmhú ag an gComhairle don Acht um Oideachas do Dhaoine a bhfuil Riachtanais Speisialta Oideachais Acu, 2004. Chuir an Chomhairle an plean ar aghaidh go dtí an tAire Oideachais agus Eolaíocht i nDeireadh Fómhair 2006.

Bhí aighneacht an NDA bunaithe ar obair thaighde an NDA ar dhea-chleachtas idirnáisiúnta maidir le hullmhú pleananna oideachais indibhidiúla. I measc na gceisteanna a aibhsíodh in aighneacht an NDA bhí an tábhacht a ghabhann le riachtanais a aithint go luath, an phleanáil don aistriú ó bhunscoil go hiarbhunscoil, foirgnimh inrochtana, oiliúint chuí do phearsanra scoile, agus úsáid stíleanna teagaisc cuimsitheacha.

Athbhreithniú ar Chuid M chuig an Roinn Comhshaoil, Oidhreacht agus Rialtais Áitiúil

Mí an Mhárta, rinne an NDA aighneacht maidir leis an athbhreithniú ar Chuid M de na Rialacháin Foirgníochta. Bunaithe ar na torthaí taighde i dtuarascáil an NDA **Athbhreithniú ar Éifeachtacht Chuid M de na Rialacháin Foirgníochta**, mhol an aighneacht seo athruithe ar Chuid M de na Rialacháin Foirgníochta agus ar an doiciméad Treoir Theicniúil a ghabhann leis araon d'fhonn cur lena n-éifeacht agus ar deireadh teacht níos fearr a thabhairt ar fhoirgnimh phoiblí agus phríobháideacha mar aon le húsáid na

bhfoirgneamh seo ag daoine faoi mhíchumas. I measc na bpríomh-mholtaí a rinneadh bhí:

- ➔ Ba cheart go ndéanadh an sainmhíniú ar mhíchumas i gCuid M tagairt don Acht um Míchumas, 2005. Ba cheart go n-áireofaí leis daoine le raon míchumas lena n-áirítear, i measc míchumas eile, daoine faoi mhíchumas cloisteála, urlabhra, radhairc, meabharshláinte, intleachtúil nó fisiceach, lena n-áirítear na míchumais sin a chuireann teora le gluaisteacht, deaslámhacht, lúth na ngéag agus na lámh,
- ➔ Ba cheart caighdeán teorir theicniúil d'fhoirgnimh neamhchónaithe sna príomhlimistéir faidhbe a liostaítear i dtaighde an NDA a ardú chuig na caighdeán idirnáisiúnta is fearr,
- ➔ Ba cheart caighdeán threoir theicniúil le haghaidh príomh-mhíreanna tógála eile a ardú chuig an gcaighdeán is airde a leagtar amach in BS 8300 nó in Foirgníocht do Chách de chuid an NDA.
- ➔ Ba cheart 10% de thithe nua, gach tithíocht shóisialta saintógtha agus gach teach aon uaire a thógáil go hiomlán de réir caighdeán Thithíocht Inoiriúnaithe ar feadh an tSaoil.

Grúpa Faireacháin an Achta um Míchumas de chuid Bhord Seirbhísí Bainistíochta Rialtais Áitiúil

Ghlac an NDA páirt mar bhall de Ghrúpa Faireacháin an Achta um Míchumas de chuid Bhord Seirbhísí Bainistíochta Rialtais Áitiúil (LGMSB) a thacaíonn le cur chun feidhme an Acht um Míchumas agus plean earnála na Roinne Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil ag údaráis áitiúla. Sholáthair an Grúpa **Treoirchreat Dea-Chleachtais** mí lúil a scaipeadh ar na húdaráis áitiúla ar fad. Ball de gach ceann de 4 fho-choiste an Ghrúpa is ea an NDA chomh maith:

- ➔ Oiliúint,
- ➔ Rochtain,
- ➔ Cumarsáid: d'oibrigh an fochoiste chun láithreán Gréasáin a fhorbairt ar a mbeidh samplaí de dhea-chleachtas in údaráis áitiúla mar acmhainn,
- ➔ Cur chun feidhme: d'oibrigh an fochoiste ar chreat caighdeánach le haghaidh údarás áitiúil chun dul chun cinn a phleanáil agus monatóireacht a dhéanamh air maidir le cur chun feidhme na bpleananna earnála.

An Straitéis Náisiúnta Míchumais (SNM) – Gníomhaíochtaí Eile

Tugtar srac-chuntas ar ról an Údaráis Náisiúnta Míchumais maidir le tacú le cur chun feidhme an SNM and monatóireacht a dhéanamh ar dhul chun cinn maidir léi sa chomhaontú comhpháirtíochta soisialta I dTreo 2016. Tuairiscíonn ionadaí de ghrúpa oifigeach sinsearach de chuid na ranna rialtais lena mbaineann le Coiste Comh-Aireachta um Chuimsiú Sóisialta i dtaca leis an straitéis. D'fhreastail an NDA ar chruinnithe an ghrúpa i nDeireadh Fómhair 2006 chun cur i láthair a dhéanamh ar cheisteanna ábhartha. Ina measc bhí:

- ➔ forbairtí faoi choinne cur chun feidhme a róil maidir leis an sprioc d'fhostú daoine faoi mhíchumas (Cuid 5, Acht um Míchumas 2005)
- ➔ tograí maidir le heolas a scaipeadh i dtaobh an SNM.

Ball is ea an NDA chomh maith de Ghrúpa Faireacháin Pháirtithe Leasmhara na Straitéise Náisiúnta Míchumais a bunaíodh faoi **I dTreo 2016** agus a tháinig le chéile den chéad uair an 30 Samhain 2006. Ar an nGrúpa tá seisear oifigeach sinsearach ó Ranna lena mbaineann, agus ionadaithe na sé ghrúpa páirtithe leasmhara i gcúrsaí míchumais, .i. People with Disabilities in Ireland (PwDI), Disability Federation of Ireland (DFI), Inclusion Ireland, Mental Health Ireland, Federation of Voluntary Bodies, Not-for-Profit Business Association

Aighneachtaí an NDA i 2006

Rinne an NDA roinnt aighneachtaí eile i gcaitheamh na bliana chun cuidiú le dréachtú beartas, pleananna agus treoirlínte, lena n-áirítear:

- ➔ Aighneacht chuig an Roinn Sláinte agus Leanaí maidir le Dréacht-Chaighdeán le haghaidh Measúnú Riachtanas,
- ➔ Aighneacht maidir le Treoirlínte um Chleachtas is Fearr i nDearadh Tithe
- ➔ Aighneacht maidir leis na Dréacht-Threoirlínte um Phlean Forbartha le haghaidh Údarás Pleanála,
- ➔ Aighneacht maidir leis na Dréacht-Threoirlínte um Bainistíocht Forbartha le haghaidh Údarás Áitiúla,
- ➔ Aighneacht chuig Foireann Tionscadail NESC maidir le Cáilíocht na Seirbhísí Poiblí a Fheabhsú

- Aighneacht maidir le Céim 2 agus Céim 3 de Chód Chaighdeán Clár Choimisiún Craolacháin na hÉireann,
- Aighneacht maidir le Scéim an Bhille Craolacháin 2006,
- Aigheacht chuig Comhairliú ComReg maidir leis an Oibleagáid Seirbhíse Domhanda i Seirbhísí Teileachumarsáide.

Cuspóir: Comhchearta agus deiseanna a chur chun cinn do dhaoine faoi mhíchumas i gcúrsaí reachtaíochta

An Bille Faisnéise Saoránaigh 2006

D'fhoráil Bille na Comhairle (Leasú) a foilsíodh i 2004 mar phríomhchomhpháirt den Straitéis Náisiúnta Míchumais le haghaidh bunú seirbhís phearsanta tacaíochta do dhaoine leochaileacha faoi mhíchumas. Le linn 2006, athainmníodh an Bille seo mar an Bille Faisnéise Saoránaigh.

Rinne foireann de chuid an NDA taighde agus chas ar lucht seirbhísí tacaíochta míchumais i Washington DC. Ina theannta sin, chas an Cathaoirleach ar ghníomhaireachtaí a sholáthraíonn seirbhísí tacaíochta sa Nua-Shéalainn, d'fhonn bonn eolais a chur faoi chomhairle an NDA maidir le samhlacha éifeachtacha tacaíochta mar fhreagairt ar riachtanais éagsúla daoine leochaileacha faoi mhíchumas. Rinne an NDA aighneacht fhoirmeáilte chuig an Roinn Gnóthaí Sóisialta agus Teaghlaigh maidir leis an mBille, le cois comhrá a choimeád ar siúl le hoifigigh na Roinne.

An Bille Sláinte 2006

I Lúnasa, rinne an NDA aighneacht chuig an Roinn Sláinte agus Leanaí maidir le Bille Sláinte 2006, chun an Údarás um Fhaisnéis agus Cailíocht Sláinte (HIQA) a bhunú. Bunaíonn an reachtaíocht an HIQA mar chomhlacht neamhspleách a bhfuil sé d'fheidhm aige caighdeán a ghlacadh agus saoráidí do dhaoine faoi mhíchumas a chlárú. Tá cigireacht neamhspleách mar chuid den HIQA chun maoirsiú a dhéanamh ar chaighdeán i seirbhísí sláinte san earnáil phríobháideach agus phoiblí araon lena n-áirítear tithe altranais.

Coinbhinsiún na NA um Chearta Daoine faoi Mhíchumas

Mí an Mheithimh, d'óstáil an NDA seimineár maidir le ceist chumas dlíthiúil daoine faoi mhíchumas, i bhfianaise plé na ceiste seo agus Coinbhinsiún na NA um Chearta Daoine faoi Mhíchumas á dhréachtú. Réimse thábhachtach díospóireachta ab ea ceist an chumais, go háirithe do dhaoine a bhfuil deacrachtaí mearbhairshláinte acu, le linn dhréachtú an Choinbhinsiúin.

Thug an seimineár le chéile daoine ó na hearnálacha míchumais, chearta an duine agus comhionannais in Éirinn faoi cheannas an Dr. Maurice Manning, Uachtarán Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine, le príomhóráidí ó shaineolaithe sa réimse sin. Scrúdaigh an seimineár ceisteanna mar an chaoi a ndéantar coinbhinsiúin a dhréachtú, na héifeachtaí a bheadh ag Coinbhinsiún NA, an chiall a bhí le 'cumas dlíthiúil' agus an tionchar atá aige ar dhaoine leochaileacha. Bhí rannpháirtithe páirteach chomh maith i gcomhrá comhstádais agus d'fhoilsigh an NDA tuarascáil maidir leis an seimineár a scaipeadh ar rannpháirtithe ag Seisiún Ad Hoc na Náisiún Aontaithe mí Lúnasa. Ghlac na Náisiúin Aontaithe an Coinbhinsiún i Nollaig 2006.

Cuspóir: Bearta comhionannais a chinntiú do dhaoine faoi mhíchumas a bheidh mar bhunchloch faoin acmhainneacht um ghníomh dearfach i ngach príomhréimse den saol eacnamúil, cultúrtha agus sóisialta

Gníomhaíocht Fhisiceach, Sláinte agus Cháilíocht na Beatha lena n-áirítear anailís SLAN

Sholáthair an NDA tuarascáil i 2005 dar teideal **Rannpháirtíocht Daoine faoi Mhíchumas i nGníomhaíocht Fhisiceach agus Spórt a chur chun cinn in Éirinn** a bhí mar ábhar le hobair bhreise i 2006. Cuireadh torthaí taighde na tuarascála i láthair ag Comhdháil Taighde an NDA, Rannpháirtíocht Shibhialta, Chultúrtha agus Shóisialta do Chách, i Halla Uí Raghallaigh, An Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath agus ag Comhdháil Chomhpháirtíocht Spóirt Mhuigh Eo i gCaisleán an Bharraigh.

I nDeireadh Fómhair, sheol an NDA Sraith Seimineár ar Ghníomhaíocht Fhisiceach agus Spórt le haghaidh Páistí agus Déagóirí faoi Mhíchumas (0-18 bliain). Dhírigh an tsraith seo ar scrúdú agus plé a dhéanamh ar an bhfianaise mar gheall ar cheisteanna ríthábhachtacha i dtaca le rannpháirtíocht páistí agus déagóirí faoi mhíchumas i ngníomhaíocht fhisiceach agus spórt chun a bheith mar bhonn eolais le beartas agus cleachtas. I láthair ag an seimineár bhí daoine atá bainteach le hoiliúint in oideachas fhisiceach ag leibhéal na bunscoile agus na hiarbhunscoile mar aon le hionadaithe na Roinne Oideachais agus Eolaíochta agus gníomhaireachtaí gaolmhara.

D'fhoilsigh an NDA tuarascáil, *Gníomhaíocht Fhisiceach, Sláinte agus Cáilíocht na Beatha i measc Daoine faoi Mhíchumas*. Scrúdaigh an tuarascáil seo gníomhaíocht fhisiceach, sláinte féintuairiscithe, cáilíocht na beatha (QoL) agus míchumas i sampla ionadach de dhaonra na hÉireann. Bhí an tuarascáil bunaithe ar anailís ar shonraí tánaisteacha de thacair sonraí náisiúnta SLAN (Suirbhéanna de Stíl Bheatha, Dearcthaí agus Cothú). Ba í an Scoil Sláinte Phoiblí agus Eolaíocht Dhaonra sa Choláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath a rinne an taighde i gcomhar leis an NDA agus rinne an NDA cur i láthair ar anailís SLAN ag Comhdháil HRB maidir leis an Saol Luath, Caipiteal Sóisialta agus Míbhuntáiste in Institiúid Geary, An Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath.

Cuspóir: Athrú a dhéanamh ar na príomhréimsí beartais – sláinte, oideachas, iompar, bochtaineacht agus fostaíocht agus oiliúint

Monatóireacht ar Fhostaíocht Daoine faoi Mhíchumas san Earnáil Phoiblí

Faoi Chuid 5 den Acht um Míchumas, bronnadh feidhm reachtúil ar an NDA as monatóireacht a dhéanamh ar ghnóthú na sprice reachtúla maidir le fostaíocht daoine faoi mhíchumas sa tseirbhís phoiblí. Sprioc de 3% atá i gceist faoi láthair do chomhlachtaí atá clúdaithe faoin reachtaíocht. Seo beart dearfach gnímh a ceapadh chun cur le deiseanna fostaíochta daoine faoi mhíchumas. Cé go raibh an sprioc mar bheartas Rialtais ó 1977, beidh sí anois i bhfeidhm faoi shainmhíniú níos cruinne ar mhíchumas mar atá leagtha amach san Acht.

Leagann an tAcht amach struchtúr tuairiscithe a éilíonn ar chomhlachtaí poiblí tuairisciú don Choiste Monatóireachta ina Roinn féin faoi dheireadh an Mhárta gach bliain. Éilíonn sé freisin go dtuairisceodh na Coistí an t-eolas seo don NDA faoi Mheitheamh. I gcaitheamh 2006 d'fhorbair an NDA formáidí le haghaidh tuairiscithe reachtúla ó chomhlachtaí poiblí do na Coistí Monatóireachta agus ó Choistí Monatóireachta don NDA, agus chuir iad ar aghaidh le haghaidh fhaomhadh an Aire, faoi alt 48 den Acht. Chas an NDA chomh maith ar ionadaithe ó na Coistí Monatóireachta seo chun na clochmhílte tábhachtacha a leagan amach le haghaidh 2007.

I gcaitheamh 2006 d'fhonn ullmhú faoi choinne a ról faoi Chuid 5, agus an chomhairle is fearr is féidir a chur ar ranna rialtais agus comhlachtaí poiblí, choimisiúnaigh an NDA taighde féachaint conas ab fhéarr a d'fhéadfaí monatóireacht a dhéanamh ar chomhlíonadh na sprice, ag smaoineamh ar an sainmhíniú leasaithe ar mhíchumas sa reachtaíocht, agus ar na ceisteanna praiticiúla, dlíthiúla agus eiticiúla a bhí i gceist. Rinne na comhairleoirí triail phíolótach le huirlis suirbhé chun monatóireacht a dhéanamh ar stádas míchumais fostaithe i gcomhlachtaí poiblí, agus rinne moltaí maidir leis an gcaoi a d'fhéadfadh comhlachtaí poiblí cuntas a choimeád

den chionroinnt de dhaoine faoi mhíchumas a fhostaíonn siad.

Mí na Samhna, d'eagraigh an NDA sraith seimineár do chomhlachtaí poiblí i mBaile Átha Cliath, Gaillimh agus Corcaigh, chun comhairle a chur orthu maidir lena n-oibleagáidí faoin Acht um Míchumas agus na nithe praicitiúla a bheadh i gceist agus chun dul i gcomhairle maidir le dréachtfhormáid dá dtuairiscí reachtúla.

Suirbhé Náisiúnta Míchumais

I gcaitheamh 2006 bhí comhairle á cur ag an NDA ar an Lár-Oifig Staidrimh (CSO) maidir leis an bpleanáil don chéad Shuirbhé Náisiúnta Míchumais in Éirinn agus le haghaidh pleanáil na hoibre allamuigh, rud a rinneadh i Meán Fómhair agus Deireadh Fómhair. Bhí an NDA páirteach sa Bhord Comhairleach don Suirbhé Náisiúnta Míchumais agus i bhfochoiste an cheistneora. Sholáthair sé freisin comhairle maidir le hábhair a mhúnú d'fhoireann allamuigh an tsuirbhé, rud a chuidigh leis an seisiún oiliúna don fhoireann allamuigh; agus chuidigh chun foireann allamuigh a fhaisnéisiú nuair a bhí an obair allamuigh críochnaithe.

Le linn fómhar na bliana 2006, d'eagraigh an NDA sraith seimineár trasfheidhmeacha chun anailísí agus torthaí féideartha ón suirbhé náisiúnta a phlé a bheadh mar bhonn eolais leis an Straitéis Náisiúnta Míchumais sna blianta romhainn.

Sholáthair an NDA comhairle chomh maith don Northern Ireland Statistics and Research Agency i dtaca le dréachtcheistneoirí dá Suirbhé Míchumais 2006.

Grúpa Chathair Washington na Náisiún Aontaithe um Staidreamh Míchumais

Bhí an NDA ag tacú i gcónaí leis an Lár-Oifig Staidrimh ina ballraíocht ar Ghrúpa Chathair Washington na Náisiún Aontaithe um Staidreamh Míchumais (WCG). Bhunaigh an Náisiún Aontaithe an Grúpa i 2002 chun a chumasú don phobal idirnáisiúnta teacht ar chomhaontú maidir le nádúr thomhas ginearálta míchumais a d'fhéadfaí a úsáid sa phobal domhanda. D'fhreastail an NDA ar chruinniú WCG 2006 i Uganda thar ceann an CSO agus chuidigh leis an CSO agus í ag ullmhú chun cruinniú WCG 2007 a óstáil i gCaisleán Bhaile Átha Cliath. Lena chois sin, d'oiriúnaigh agus d'úsáid an WCG treoirínite agallóra a ceapdh le linn píolóta

2002-2003 an NDA le haghaidh Straitéis Náisiúnta Míchumais na hÉireann ina thrialacha allamuigh in Uganda agus ar láithreacha eile.

Roinn an NDA eolas agus taithí i dtaca le cur chun feidhme an Aicmithe Idirnáisiúnta um Fheidhm (ICF) in Éirinn le rialtais na hAirméine agus na Seoirsia, i ndiaidh bainteacht an NDA le misin WHO le linn 2005.

Mí-úsáid Daoine faoi Mhíchumas

Chríochnaigh an NDA athbhreithniú ar an litríocht a bhaineann le mí-úsáid daoine faoi mhíchumas agus ar shamhlacha de dheachleachtas maidir le díriú ar mhí-úsáid mar í. Thionóil sé sraith seimineár arna éascu ag an saineolaí RA an tOllamh Hilary Brown le príomhpháirtithe leasmhara i gcaitheamh mí Mheán Fómhair. Ba é cuspóir na seimineár scrúdú a dhéanamh ar na fáthanna a mbíonn daoine faoi mhíchumas i mbaol foréigin nó mí-úsáide, agus cad iad na straitéisí a d'fhéadfaí a chur i ngníomh chun mí-úsáid dá leithéid a chosc, monatóireacht a dhéanamh uirthi agus í a imscrúdú. Beidh sé seo mar bhonn eolais faoi chomhairle beartais sa réimse seo.

Cuspóir: Sonraí cainníochtúla agus cáilíochtúla a fhorbairt a bheidh mar bhonn eolais agus mar thaca le pleanáil agus forbairt beartais, cleachtais agus seirbhísí do dhaoine faoi mhíchumas.

An Scéim Thionscnaimh Taighde

Aithníodh seirbhísí luath-idirghabhála mar fhócas le tionscadail taighde arna mhaoiniú faoi Scéim Thionscnaimh Taighde an NDA 2006-2007 agus eisíodh gairm le haghaidh tograí maidir le **'Cleachtais Fianaise-bhunaithe i gCúrsaí Sláinte, Oideachais agus i nGnóthaí Sóisialta agus Teaghlaigh do Pháistí faoi Mhíchumas (0-6) in Éirinn'** le linn an fhómhair. Ceadáíodh seacht gcinn de thograí le haghaidh maoiniú, agus

thug na heagraíochtaí seo a leanas faoi thaighde ó cheann ceann 2007: Enable Ireland, Corcaigh; Coláiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath leis an Lár-Chlinic Íocshláinte; Enable Ireland, Cill Chainnigh; Ord Naomh Eoin Dé; Coláiste Mhuire gan Smál; Grúpa Taighde Uathachais, Maigh Eo; and Enable Ireland, Seirbhísí an Oirthuaiscirt. Tá an taighde seo le bheith críochnaithe i 2007.

Comhdháil Taighde Míchumais

Mí na Samhna, d'óstáil an NDA a 5ú Comhdháil Bhliantúil Taighde Míchumais i Halla Uí Raghallaigh, An Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath, ar **'Rannpháirtíocht Chultúrtha agus Shóisialta: Sochaí Chuimsitheach a Thógáil'**. Scrúdaigh an chomhdháil an fhianaise taighde maidir le rannpháirtíocht phobail, chultúrtha agus shóisialta daoine faoi mhíchumas agus na bacainní ar rannpháirtíocht agus na réitigh féideartha a sháródh na bacainní sin. Ar na cainteoirí bhí Bert Massie, Cathaoirleach Choimisiún Cearta Míchumais na RA, an t-iriseoir Fintan O'Toole agus an tOllamh. Gerard Quinn ón gColáiste Ollscoile, Gaillimh. Bhí breis is 200 toscaire i láthar ag an gcomhdháil agus cuireadh na páipéir chomhdhála a thug na príomhchainteoirí ar fáil ar láithreán Gréasáin an NDA.

Cáilíocht na Beatha ag Daoine faoi Mhíchumas Intleachta i Suíomhanna Cónaithe

Chun bailiúchán oibre i dtaobh cháilíocht na beatha ag daoine faoi mhíchumas intleachta in Éirinn a thionscnamh, bhunaigh an NDA comhpháirtíocht chun maoirsiú a dhéanamh ar obair ar cháilíocht agus costais roinnt samhlacha seirbhís chónaithe do dhaoine faoi mhíchumas intleachta. Ba í aidhm na hoibre seo a bheith mar bhonn eolais faoi chomhairle maidir le forbairt straitéis náisiúnta um sholáthar agus measúnú seirbhísí mar iad. Ba iad na comhlachtaí eile a bhí bainteach leis an gcomhpháirtíocht Cónaidhm Náisiúnta na gComhlachtaí Deonacha (NFVB), Inclusion Ireland (namhi roimhe seo), Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte (Cúram Príomhúil agus Pobail) agus an Bord Taighde Sláinte (HRB). Ghníomhaigh an NDA mar rúnaíocht le haghaidh na comhpháirtíochta agus mhaoinigh an t-athbhreithniú tosaigh ar litríocht agus an obair a ghabh leis.

Cuireadh tús leis an athbhreithniú ar an litríocht i 2006 agus ba

chuibhreannas den phobal taighde, beartais agus cleachtais in Éirinn, an RA agus SAM a rinne é. Beidh an t-athbhreithniú mar bhonn eolais faoi obair bhreise de chuid an NDA sa réimse seo agus meastar go bhfoilseofar an tuarascáil sa bhliain 2007.

MHADIE

Tionscadal a mhaoiníonn an AE agus a ritheann go ceann trí bliana ó Eanáir 2005 is ea Tionscadal MHADIE (Tomhas na Sláinte agus an Mhíchumais san Eoraip). Féachann an tionscadal le indéantacht agus fóinteacht chreat Aicmiú Idirnáisiúnta um Fheidhm (ICF) a léiriú agus go háirithe, acmhainneacht an chreata ICF a chinneadh mar chaighdeán idirnáisiúnta a d'fhéadfadh tionchar a imirt ar agus tacú leis na treoirlínte nua Eorpacha um shláinte agus míchumas. Thacaigh an NDA leis an tionscadal seo i 2006 trí raon gníomhaíochtaí, lena n-áirítear: iniúchadh a dhéanamh ar fhoinsí ábhartha sonraí Éireannacha; sonraí de thacair roghnaithe sonraí Éireannacha a ionchur ar láithreán Gréasáin nua MHADIE d'fhoinsí sonraí Eorpacha; teacht ar mhicreosonaí ó fhoinsí roghnaithe Éireannacha le haghaidh anailís bhreise ag foireann WHO; a bheith rannpháirteach in dhá chruinniú den chuibhreannas chun obair a athbhreithniú agus críochnú an tionscadail a phleanáil.

Bunoideachas

Mí na Bealtaine, d'fhoilsigh an NDA ar a láithreán Gréasáin tuarascáil taighde maidir le **'Soláthar Oideachais Speisialta le haghaidh Páistí faoi Mhíchumas i mBunscoileanna na hÉireann'**. Achoimre a bhí sa tuarascáil ar thaighde a rinneadh le dhá bhliain anuas a d'fhéach le neart agus laigí an tsoláthair bhunoideachais le haghaidh páistí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais (SEN) acu a shaináithint. Rinneadh roinnt agallamh cáilíochtúla agus tionóladh fócasghrúpaí le raon páirtithe leasmhara chun a dtuairimí a fháil, lena n-áirítear: tuismitheoirí, múinteoirí, príomhoidí, foireann tacaíochta, lucht déanta beartais agus eagraíochtaí míchumais. Fuair an taighde go raibh teora le cumas scoileanna oideachas cáilíochta a sholáthar do pháistí a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu i ngeall ar roinnt tosca, lena n-áirítear castacht i ról agus ualach oibre príomhoidí, castacht atá ag dul i méid, gannchion i raon agus leibhéal na scileanna a theastaíonn agus i ndeiseanna d'fhorbairt ghairmiúil i gcás foirne teagaisc agus tacaíochta.

Scéim na nDeontas Tithíochta

Rinne an NDA taighde ar oibriú Scéim na nDeontas do Dhaoine faoi Mhíchumas, a d'fhéach an Roinn Comhshaoil, Oidhreacha agus Rialtais Áitiúil le leasú roimh dheireadh 2006 (Plean Earnála, 2006). I nDeireadh Fómhair, d'fhoilsigh an NDA a thátail, dar teideal 'Athbhreithniú ar Oibriú na Scéime Deontais do Dhaoine faoi Mhíchumas agus Moltaí le haghaidh Athruithe'. Seoladh an tuarascáil ag seimineár poiblí, agus scaipeadh go forleathan é ar na páirtithe leasmhara ar fad. Cuireadh na tátil i láthair na n-oifigeach lena mbaineann ón Roinn Comhshaoil, Oidhreachta agus Rialtais Áitiúil. Dhoiciméadaigh an tuarascáil éagsúlacht na gcritéar cáilitheachta, na nósanna imeachta measúnachta agus na bpróiseas iarratas atá tagtha ar an bhfód in údaráis áitiúla éagsúla agus fuair gur chruthaigh an éagsúlacht seo aimhrialtachtaí agus éagothromaíochtaí i soláthar deontas. Léirigh an tuarascáil deacrachtaí le hoibriú na scéime agus rinne roinnt moltaí a d'fhéach le feabhas a chur ar ghnéithe ar leith den scéim.

Tosaíocht Straitéiseach a Dó

**Inrochtaineacht a
Uasmhéadú sna
Seirbhísí Poiblí**

Leagann an tAcht um Míchumas oibleagáidí ar ranna rialtais agus comhlachtaí poiblí a gcuid foirgneamh, seirbhísí agus eolas a dhéanamh insroichte do dhaoine faoi mhíchumas. Ó cheann ceann 2006 lean an NDA de bheith ag tacú leis na comhlachtaí sin le comhairle, seimineáir agus treoirlínte. Lena chois sin, sholáthair sé a chéad Chód Cleachtas.

Cuspóir: Treoirlínte a fhorbairt agus a eisiúint agus uirlisí a iniúchadh a chuideodh le ranna rialtais agus a ngníomhaireachtaí

Treoir maidir le hInrochtaineacht

San earnáil TFC, bhí an NDA ag obair le roinnt comhairleoirí seachtracha chun ceithre cinn d'fhoilseacháin thábhachtacha Gréasánbhunaithe a réiteach do ghairmigh TFC, ar na réimsí seo a leanas:

- Treoir um rochtain ar an nGréasán,
- Foireann uirlisí soláthair TFC,
- Treoirlínte um iniúchadh Gréasáin,
- Treoirlínte cárta cliste.

Tá súil na foilseacháin seo a fhoilsiú i 2007.

Tá roinnt foilseachán tábhachtach curtha i dtoll a chéile ag an NDA chomh maith chun treoir a sholáthar do chomhlachtaí poiblí maidir le cúrsaí inrochtaineachta. Dréachtaíodh foilseachán maidir le hinrochtaineacht fhisiceach ar scoileanna agus tá sé faoi réir athbhreithnithe ag an Roinn Oideachais agus Eolaíochta. Tá foilseachán coimisiúnaithe ag an NDA maidir le treoirlínte le haghaidh aslonnú agus bealach amach do dhaoine faoi mhíchumas agus tá sainchoiste tionólta aige chun monatóireacht agus athbhreithniú a dhéanamh ar an obair seo. Tá an foilseachán le teacht amach i 2007.

Cuspóir: Siombail inrochtaineachta a bhronnadh ar sheirbhísí poiblí géillteacha

Dámhachtainí Rochtain den Scoth

Chuir roinnt comhlachtaí poiblí isteach ar dhámhachtain Rochtain den Scoth, ina measc bhí údaráis áitiúla, gníomhaireachtaí poiblí agus leabharlanna. Creidiúnaíonn an dámhachtain caighdeáin-bhunaithe seo comhlachtaí poiblí bunaithe ar inrochtaineacht a seirbhísí do dhaoine faoi mhíchumas lena n-áirítear feabhas a chur ar fhoirgnimh, sheirbhísí do chustaiméirí agus eolas. Úsáideann an dámhachtain seo samhail de fheabhas leanúnach ionas go ndéantar inrochtaineacht a phríomhshruthú laistigh den eagraíocht mar chuid de dhualgais an uile dhuine. Iniúchtar comhlachtaí poiblí agus dréachtaítear clár feabhsúchán

Chomh luath is a shroicheann comhlacht poiblí caighdeán inghlactha in inrochtaineacht, déantar measúnú foirmeáilte mionsonraithe, agus cuirtear tuairisc an mheasúnaithe seo ar aghaidh dá mbreithniú chuig Bord Faomhaithe Rochtain den Scoth. Tá an Bord comhdhéanta de shaineolaithe neamhspleácha

ó ghairmeacha ábhartha agus déanann sé an cinneadh deireanach maidir le leibhéal na dámhachtana: Tiomanta, Ardchaighdeán nó Sármaith.

I Meán Fómhair, d'óstáil an NDA an chéad searmanas dámhachtainí ag a bronnadh dámhachtainí Rochtain den Scoth ar cheithre cinn de chomhlachtaí poiblí ag an Tánaiste agus Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí. Ba iad faighteoirí na ndámhachtainí ná:

- ➔ Leabharlanna Poiblí Chathair Bhaile Átha Cliath – Sráid an Phiarsaigh (leibhéal Tiomanta),
- ➔ Leabharlanna Poiblí Chathair Bhaile Átha Cliath – Cabrach (leibhéal Ardchaighdeán),
- ➔ An tSeirbhís um Cheapacháin Phoiblí (leibhéal Ardchaighdeán)
- ➔ Leabharlann Chontae an Chabháin (leibhéal Ardchaighdeán).

Sholáthair an NDA tacaíocht chomh maith do raon leathan comhlachtaí poiblí ar fud 2006 ina n-ullmhúcháin chun feabhas a chur ar inrochtaineacht agus réiteach faoi chomhair measúnú eile amach anseo faoin scéim dámhachtana, a bhféadfadh cuid acu a bheith i measc buaiteoirí dámhachtainí Rochtain den Scoth i 2007.

Tosaíocht Straitéiseach a Trí

**Dearcthaí i Sochaí
na hÉireann a
Oiliúint agus
Dúshlán a chur
Fúthu**

Tá ról tábhachtach ag dearcthaí i leith míchumais maidir le beartais chuimsitheacha a chur chun cinn. Lean an NDA dá chuid oibre agus a thátail a chur chun cinn le linn 2006 agus rinne suirbhé chun dearcthaí a mheas ó tá an Stráitéis Náisiúnta Míchumais i bhfeidhm anois.

Cuspóir: Straitéis chumarsáide a cheapadh le haghaidh oideachas poiblí agus feasacht maidir le ról agus gníomhaíochtaí an NDA; agus maidir le ceisteanna a bhfuil tionchar acu ar dhaoine faoi mhíchumas agus ar a riachtanais agus a gcearta

Cumarsáid NDA

I gcaitheamh na bliana lean an NDA de bheith ag aibhsiú gnéithe den obair a bhíonn ar bun aige sna meáin, trí imeachtaí agus preasráiteas. Bhunaigh an NDA coiste cumarsáide chomh maith chun féachaint cé mar a rachadh straitéis chumarsáide níos leithne chun sochair don eagraíocht agus í ag déileáil le cumarsáid inmheánach agus sheachtrach leis an raon páirtithe leasmhara lena mbíonn an NDA i dteagmháil. Beidh an coiste cumarsáide ag féachaint ar éifeachtacht na bpróiseas cumarsáide agus ar an gcaoi a bhféadfaí tús áite a thabhairt do theachtaireachtaí ar leith bliain i ndiaidh bliana.

Forbairt Láithreán Gréasáin

Chuir an NDA athdhearadh iomlán dá láithreán Gréasáin i bhfeidhm chun cur lena fheidhmiúlacht agus a inrochtaineacht d'úsáideoirí. San áireamh anseo bhí seisiúin oiliúna agus feasachta don fhoireann mar aon le hoiliúint agus feasacht ar conas inneachar nua a ghiniúint don láithreán, córais formheasa agus an chaoi a chuirtear eolas in oiriúint do na struchtúir nua. Tugann láithreán Gréasáin NDA teacht ar an raon leathan foilseachán agus páipéar a sholáthair an eagraíocht leis an mblianta. Tríd an inneall cuardaigh a fheabhsú agus struchtúr níos fearr a sholáthar d'fhoilseacháin, táthar tar éis cur go mór le húsáideachas an lear mór eolais seo.

Suirbhé ar Dhearcthaí

I 2001, rinne an NDA an chéad suirbhé náisiúnta in Éirinn ar dhearcthaí an phobail leith míchumais. Mí na Samhna agus na Nollag choimisiúnaigh an NDA an dara suirbhé náisiúnta agus bhain feidhm as príomhcheisteanna ó shuirbhé na hÉireann 2001. Beidh an cur chuige seo mar thagarmharc maidir le hathruithe i ndearcthaí sna cúig bliana idir an dá linn agus cabhróidh sé leis an NDA measúnú a dhéanamh ar an tionchar a bhí ag athruithe reachtúla agus imeachtaí eile in Éirinn sna blianta sin ar bhraistintí agus dearcthaí i leith míchumais. Tá athbhreithniú litríochta á dhéanamh ag an NDA maidir le dearcthaí i leith míchumais chun dul leis an suirbhé náisiúnta seo, atá le foilsiú i 2007.

Tosaíocht Straitéiseach a Ceathair

**Cáilíocht a fhorbairt
i seirbhísí le
haghaidh daoine
faoi mhíchumas**

Tá feidhm reachtúil ag an NDA comhairle a sholáthar maidir le caighdeán do chláir agus sheirbhísí le haghaidh daoine faoi mhíchumas, chun cóid chleachtais a réiteach agus monatóireacht a dhéanamh ar chur chun feidhme na gcaighdeán agus na gcód.

Cuspóir: Caighdeán a fhorbairt, i gcomhar le ranna rialtais agus a ngníomhaireachtaí i seirbhísí sláinte agus seirbhísí iompair.

Treoirínite Inrochtaineachta d'Oibreoirí Iompair Phoiblí in Éirinn

Cuireadh doiciméad an NDA **Treoirínite Molta Inrochtaineachta le haghaidh Oibreoirí Iompair Phoiblí** i gcló agus seoladh é mí na Samhna 2005 chun cuidiú agus tacú leis an Roinn Iompair ardleibhéal inrochtaineachta a bhaint amach i gcúrsaí iompair phoiblí. Tá sé ráite mar chuspóir i bPlean Earnála na Roinne Iompair go gcaithfidh gach oibreoir iompair phoiblí cloí le treoirínite an NDA. Déanfaidh an Roinn monatóireacht ar ghéilliúlacht agus athbhreithneoidh an dul chun cinn maidir le cur

chun feidhme, agus breithneoidh sí an beart a ghlacfar má mheastar go bhfuil an ghéilliúlacht neamhshásúil. I nDeireadh Fómhair, rinne an NDA cur i láthair maidir leis na treoirlínte os comhair Coiste Inrochtaineachta Iompair Phoiblí na Roinne ar coiste comhairleach é comhdhéanta d'ionadaithe ón earnáil míchumais, soláthraithe seirbhís iompair agus páirtithe leasmhara eile.

Treoirlínte um Sheirbhísí Sláinte Insroichte

I gcaitheamh 2006 d'aontaigh an NDA agus Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte Doiciméad Treorach a chur i dtoll a chéile a bheadh dírithe ar inrochtaineacht gach seirbhís sláinte in Éirinn a fheabhsú. Meastar go mbeidh an tionscadal tugtha chun críche faoin mbliain 2007. Díreoidh na treoirlínte ar shé cinn de phríomhghnéithe inrochtana sna seirbhísí sláinte:

- ➔ Oiliúint um fheasacht míchumais,
- ➔ Caidreamh le custaiméirí,
- ➔ Soláthar eolais,
- ➔ Bonneagar agus foirgnimh,
- ➔ Trealamh agus gléasanna,
- ➔ Soláthar.

Cuspóir: Dréachtchóid chleachtais a réiteach agus a eisiúint

Cód Cleachtais um Sheirbhísí agus Faisnéis Phoiblí Insroichte arna sholáthar ag Comhlachtaí Poiblí

Mí Iúil, sheol an tAire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí go hoifigiúil céad Chód Cleachtais reachtúil an NDA. **Cód Cleachtais um Inrochtaineacht Seirbhísí agus Faisnéis Phoiblí arna Soláthar ag Comhlachtaí Poiblí (I.R. Uimh. 163 de 2006).**

Leagtar amach sa Chód Cleachtais seo oibleagáidí comhlachtaí poiblí faoi Ailt 26, 27 agus 28 den Acht um Míchumas, 2005

agus soláthraíonn comhairle phraiticiúil ar an méid ar féidir le comhlachtaí poiblí a dhéanamh chun na hoibleagáidí sin a chomhlíonadh. Meastar go mbíonn comhlachtaí poiblí a chomhlíonann an Cód seo géilliúil don reachtaíocht. Déanann an tAcht um NDA, 1999, foráil le haghaidh ról monatóireachta don NDA, i dtaca le cur chun feidhme na gCód Cleachtas arna gceapadh ag an Údarás agus arna fhaomhadh go sainráite ag an Aire.

Mí Dheireadh Fómhair, d'óstáil an NDA sraith cruinnithe réigiúnacha mionteagaisc chun comhlachtaí poiblí a chur ar an eolas maidir lena n-oibleagáidí poiblí agus chun tacú leo agus iad ag comhlíonadh na n-oibleagáidí sin. Eagraíodh na cruinnithe i gCorcaigh, Baile Átha Cliath agus sa Tulach Mhór agus bhí breis is 150 i láthair ag na cruinnithe seo san iomlán.

Rinne an NDA suirbhé náisiúnta chomh maith ar Oifigigh Inrochtana chun riachtanais bhreise tacaíochta a aithint. Bunaithe ar na 150 ceistneoir comhlánaithe a fuarthas, déanfaidh an NDA beart eile chun tacú le cur chun feidhme an Chóid Chleachtas.

Treoirínthe Pleanála Duinelárnaithe

Mí Eanáir, i gcomhar le Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, d'eagraigh an NDA ócáid i gCorcaigh chun léiriú a thabhairt ar Threoirínthe Pleanála Duinelárnacha mar chuid de Dhual Cultúir agus Sláinte Phríomhchathair Chultúrtha na hEorpa. Cuireadh na Treoirínthe i dtoll a chéile i 2005 agus lean scaipeadh na dTreoirínthe ar aghaidh le linn 2006.

Chuir an NDA na treoirínthe i láthair chomh maith ag Comhdháil Taighde Míchumais an NDA agus ag an 23ú Comhdháil Idirnáisiúnta de Chruinniú Mullaigh an Chumainn Idirnáisiúnta um Cháilíocht i gCúram agus Bearta Sláinte, i Londain.

Cuspóir: Monatóireacht agus measúnú a dhéanamh ar chur chun feidhme caighdeán agus dréachtchód cleachtais, go háirithe monatóireacht ar Chaighdeáin Náisiúnta le haghaidh Seirbhísí Míchumais mar a fhorbraíodh iad i gcomhar leis an Roinn Sláinte agus Leanaí.

Coiste Comhairleach Caighdeán an NSAI um Inrochtaineacht do Chách

Bhí ról lárnach ag an NDA maidir le bunú an choiste chomhairligh nua ag Údarás Náisiúnta Caighdeán na hÉireann (NSAI) in Eanáir 2006. Tá na téarmaí tagartha seo a leanas aige:

- Comhairle a sholáthar ar an ngá atá le caighdeáin náisiúnta i réimse na hinrochtaineachta do chách,
- Cuidiú le forbairt caighdeán Eorpach agus idirnáisiúnta le haghaidh daoine faoi mhíchumas.

D'óstáil an NDA chomh maith an **8ú cruinniú cáiliúil de Choiste Teicniúil 59 an ISO (Eagraíocht Idirnáisiúnta um Chaighdeánú), Fochoiste 16** i mBaile Átha Cliath an 20-21ú Samhain 2006 agus chuidigh le forbairt Caighdeáin Idirnáisiúnta um Inrochtaineacht Foirgneamh.

Comhdháil Caighdeán

Mí na Samhna, d'óstáil an NDA comhdháil rathúil dar teideal **Inrochtaineacht na Timpeallachta Tógtha agus Seachtraí** I measc na gcainteoirí idirnáisiúnta bhí Betty Dion, Cathaoirleach an Chónaidhm Domhanda um Theicneolaíochtaí Insroichte,

Søren Ginnerup, Comhairleoir Sinsearach ag Institiúid Taighde Foirgníochta na Danmhairge, an Danmhairg, agus Murray Mountain, Cathaoirleach Choistí Teicniúla Caighdeán na hAstráile um Rochtain. Léirigh an chomhdháil chomh maith cúig cinn de shamplaí de thionscnaimh Éireannacha chun inrochtaineacht a chur chun cinn agus bhí raon leathan páirtithe leasmhara i láthair ag an gcomhdháil, lena n-áirítear údaráis áitiúla agus ionadaithe ó ranna rialtais.

Caighdeáin Náisiúnta um Sheirbhísí Míchumais

Sa bhliain 2006, rinne an NDA roinnt léiriúchán maidir leis na dréacht-Chaighdeáin Náisiúnta um Sheirbhísí Míchumais os comhair raon páirtithe leasmhara, go háirithe Bord an Údaráis um Fhaisnéis agus Cálíocht Sláinte eatramhach (HIQA). Chuidigh an NDA chomh maith le Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte – Ceantar an Iarthuaiscirt chun tástáil a dhéanamh ar na dréacht-caighdeáin i dtrí cinn d'ionaid seirbhíse do shaothair dhéanach a bheidh mar bhonn eolais le hobair sa réimse seo sa todhchaí.

Tacaíocht agus Comhairle

D'oibrigh an NDA go rathúil le raon ranna rialtais agus a ngníomhaireachtaí; agus le soláthraithe seirbhíse éagsúla eile chun tacú le feabhsú cháilíocht na seirbhísí le haghaidh daoine faoi mhíchumas. Rinne an NDA roinnt léiriúchán foirmeáilte ag comhdhálacha náisiúnta agus idirnáisiúnta maidir leis an obair atá ar bun aige i dtaca le caighdeáin agus cóid chleachtais.

D'fhoilsigh an NDA ceithre cinn de Nuachtlitreacha um Chaighdeáin chun páirtithe leasmhara éagsúla a chur ar an eolas i dtaobh forbairtí tábhachtacha sa réimse seo. Eisíodh an chéad nuachtlitir i bhFeabhra, 2006. Ar na topaicí a clúdaíodh i gcaitheamh na bliana bhí nuashonruithe ar an gCód Cleachtas, tuairiscí ón gComhdháil um Chaighdeáin agus céad torthaí ó Shuirbhé na nOifigeach Rochtana.

Tosaíocht Straitéiseach a Cúig

**Cumas na
hEagraíochta a
Fhorbairt**

Cuspóir: Daonacmhainní bunaithe ar chomhionannas a fhorbairt

I gcaitheamh 2006, chuir an NDA i bhfeidhm clár gníomhaíochta chun athbhreithniú a dhéanamh ar phríomhtacaíochtaí agus córais eagraíochtúla sna réimsí Daonacmhainní, TFC and Airgeadais. Tá sé tábhachtach cur le tacaíochtaí mar iad chun cumas agus éifeachtúlacht na heagraíochta a fhorbairt. Lena chois sin, cheap an UNM plean straitéiseach trí bliana i gcomhar le páirtithe leasmhara ábhartha ag tógáil cuntas de fheidhmeanna reachtúla nua, mar atá breactha san Acht um Míchumas 2005.

Oiliúint agus Forbairt

Tugadh Anailís ar Riachtanais Oiliúna (ARO) chun críche ar son an NDA sa chéad ráithe de 2006. Beidh an ARO mar bhonn eolais le straitéis oiliúna chuimsitheach i 2007, a thógfaidh cuntas chomh maith den PMDS.

I measc míreanna oiliúna a soláthraíodh i 2006 bhí Feasacht ar Mhíchumas, Bainistiú Strusa agus Bulaíocht agus Ciapadh. Éascaíonn an NDA an fhoireann i bhforbairt a scileanna TF.

Ceapadh Oifigeach Rochtana an NDA i 2006 de réir na riachtanas a leagadh amach in Alt 26 den Acht um Míchumas 2005. Is é an tOifigeach Rochtana an pointe teagmhála maidir le

hinrochtaineacht i dtaca le seirbhísí arna soláthar ag an NDA, .i. seirbhís leabharlainne, seimineáir, etc.

Daonacmhainní, Beartais agus Nósanna Imeachta

Mar chuid dá fhorbairt leanúnach ar fheidhm na nDaonacmhainní, choimisiúnaigh an NDA athbhreithniú neamhspleách ar na struchtúir, próisis agus nósanna imeachta sa réimse seo chun réimsí ar leith a aithint a d'fhéadfaí a fheabhsú agus plean gníomhaíochta a cheapadh dó. I ndiaidh na torthaí a bhreithniú, cuireadh tús le clár oibre lena n-áirítear athbhreithniú agus feabhsú ar an gcóras PMDS, forbairt straitéis daonacmhainní trí bliana agus cur le tacaíochtaí le haghaidh baill foirne faoi mhíchumas. Leanfaidh mórchuid den obair seo ar aghaidh i 2007.

I bhfómhar 2006 choimisiúnaigh an NDA athbhreithniú ar a bheartas agus nósanna imeachta um bulaíocht agus chiapadh de réir nósanna dea-chleachtais agus an cód a bheidh á sholáthar ar an Údarás Sláinte agus Sábháilteachta go gairid. Cuirfear leis an gCód Iompraíochta chomh maith.

Rinneadh athbhreithniú agus nuashonrú ar chleachtais earcaíochta, seicliostaí agus teimpléid i Meitheamh 2006 de réir nósanna dea-chleachtais.

An Dul Chun Cinn a Choinneáil / I dTreo 2016

I 2006 tugadh chun críche an clár An Dul Chun Cinn a Choinneáil agus cuireadh tús le I dTreo 2016. Cuireadh tuarascáil dheiridh an NDA faoin gclár deiridh ar aghaidh i Márta 2006. Mí na Samhna 2006 cuireadh ar aghaidh céad phlean gníomhaíochta an NDA le haghaidh Phróiseas Fhíorú na Feidhmíochta – I dTreo 2016.

Comhpháirtíocht

Bhunaigh an NDA coiste comhpháirtíochta mí na Nollag 2006 comhdhéanta de sheisear ball ó gach roinn mar ionadaithe ar lucht foirne, lucht bainistíochta agus lucht ceardchumann. An Stiúrthóir atá i gceannas ar Choiste Comhpháirtíochta an NDA agus soláthraíonn an coiste fóram le gur féidir le bainisteoirí, baill foirne agus lucht ceardchumann comhar a dhéanamh chun dul i ngleic

le ceisteanna a mbeidh tionchar acu ar thodhchaí an NDA. Bhí a chéad chruinniú ag an gCoiste an 14 Nollaig 2006.

Tiomanta don Sármhaitheas

Is í aidhm an NDA scéim feabhsúcháin agus dearbhú cáilíochta a fhorbairt agus a chur chun feidhme ar fud na heagraíochta. Mí na Samhna, chuir an NDA tús le hobair ar thabhairt isteach Samhail Sármhaitheasa de chuid Fundúireacht na hEorpa um Bainistiú Cáilíochta (EFQM) chun cuidiú leis an eagraíocht creidiúnú “Tiomanta don Bharrfeabhas” a bhaint amach, agus chun soláthar a dhéanamh le haghaidh struchtúir a thacóidh leis an gclár feabhsúcháin leanúnaigh. Eagraíodh ceardlanna le lucht bainistíochta agus baill foirne mí na Samhna 2006 chun tuiscint a fháil ar an bpróiseas agus ghlac siad páirt i bpróiseas féinmheasúnachta bunaithe ar chuir chuige suirbhé. Bheadh sé seo mar bhonn eolais faoi na príomhréimsí le haghaidh feabhsúcháin agus chabhródh sé chun tionscadail ar leith a aithint a bheadh le meas laistigh de fhráma ama na Scéime.

Ionad Sármhaitheasa i nDearadh Uilíoch

Faoin Acht um Míchumas 2005, tá ceanglas ar an NDA Ionad Sármhaitheasa i nDearadh Uilíoch (ISDU) a bhunú faoi Eanáir 2007. An ról a bheidh ag an Ionad ná forbairt agus cur chun feidhme chaighdeáin uilíocha dearaidh a chur chun cinn agus a thacú i dtaca leis an timpeallacht thógtha, táirgí, seirbhísí agus TFC. I gcaitheamh 2006, lean an NDA de na hullmhúcháin le haghaidh bunú an ISDU trí chomhrá agus cumarsáid oscailte leis na páirtithe leasmhara lena mbaineann. Choimisiúnaigh an NDA obair a bheidh mar bhonn eolais faoin gclár oibre agus scrúdaíodh gníomhaíochtaí sa réimse seo i ndlínsí eile.

Cumarsáid

Mí Dheireadh Fómhair, bunaíodh grúpa oibre cumarsáide, comhdhéanta de lucht bainistíocht agus baill foirne, chun cuidiú le forbairt straitéis chuimsitheach chumarsáide a scrúdóidh próisis chumarsáide inmheánacha agus seachtracha na heagraíochta. Leanfar den obair seo i 2007.

Cuspóir: Cur le forbairt na gcóras faisnéise atá anois ag an NDA

Lógó an NDA agus Dearadh Corparáideach

Mí na Samhna, athdhearadh lógó an NDA agus seoladh é in éineacht leis an bPlean Straitéiseach 2007 go 2009. Is é an lógó nua agus athbhrandáil na heagraíochta an chéad chéim i gcur chun feidhme dea-chleachtas leasaithe i bhfoilseacháin an NDA. Tá treoirleabhar stíle curtha i dtoll a chéile chomh maith ag an NDA chun comhsheasmhacht a chinntiú i soláthar doiciméad inmheánach agus seachtrach, agus léiríonn sé an cleachtas is fearr in inrochtaineacht.

Leabharlann

Tá an bailiúchán leabhar, irisí, ríomhirisí, CD-ROManna, fístéipeanna agus nuachtlitreacha is mó in Éirinn mar gheall ar mhíchumas agus ceisteanna míchumais le fáil i leabharlann an NDA. Is féidir le húsáideoirí na leabharlainne leas a bhaint chomh maith, trí iasachtaí idir-leabharlainne, as rochtain ar ábhar i gColáiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath, agus i Leabharlann na Breataine chomh maith le hirisí i Leabharlanna Cúram Sláinte na hÉireann.

I gcaitheamh na bliana bhí seirbhísí ardchaighdeáin á dtairiscint i gcónaí ag Leabharlann NDA d'fhoireann an NDA agus don phobal i gcoitinne. D'fhreagair sí 1,400 iarratas ó úsáideoirí. I measc na n-iarratas seo bhí iarratais ar eolas, cuardach catalóige agus litríochta agus foinsí eolais ar an Idirlíon. Sholáthair sí 562 iasacht leabhair agus breis is 750 alt irise agus nuachtáin.

Tugtar faoi deara i Leabharlann an NDA go bhfuil níos mó éilimh i gcónaí ar chianrochtain ar sheirbhísí na leabharlainne, bealach guthán, faics, ríomhphost agus post agus brabhsáil na catalóige ar líne. Éascaíonn an córas nuálach 'iasachtaí poist' úsáideoirí ar fud na tíre, mar a dhéanann an soláthar d'ailt irise leis an bpost nó le faics.

Athbhreithniú ar TFC

Mí Lúnasa, choimisiúnaigh an NDA athbhreithniú neamhspleách ar struchtúir, córais agus gnásanna TFC na heagraíochta chun bonn eolais a chur faoi straitéis don todhchaí maidir le tacaíocht éifeachtach TF a sheachadadh d'fhoireann an NDA.

TFC agus Trealamh

Dhírigh tionscadail TFC i gcaitheamh na bliana ar leibhéal seirbhíse agus forbartha a fheabhsú. Chuir an NDA i bhfeidhm réitigh éagsúla chun dul i ngleic le gannchion i dtacaíocht TF i gcaitheamh na bliana agus bhí tionchar dearfach aige sin ar chostais, ar agaí freagartha ar iarratais na foirne agus ar agaí neamhfhónaimh.

Rinneadh uasghrádú ar chrua-earraí tábhachtacha, ar an gcóras bainistíochta teagmhála agus ar an gcóras scagtha poist.

D'uasghrádaigh an NDA na lúbchórais a úsáideann daoine a bhfuil áiseanna éisteachta acu i ngach ceann de sheomraí cruinnithe na heagraíochta agus sa limistéar fáiltithe.

Cuspóir: Éifeachtúlacht agus luach ar airgead a mheádú in oibríochtaí an NDA

Athbhreithniú Airgeadais

Thug an NDA faoi athbhreithniú ar a bhonneagar agus córais airgeadais i gcaitheamh na bliana. Ba í aidhm an athbhreithnithe féachaint cé mar a bhainistítear pleanáil, monatóireacht agus próiseáil caiteachais laistigh den NDA. Tuairiscíodh torthaí an athbhreithnithe do Choiste Airgeadais an Údaráis mí an Mheithimh 2006 agus forbraíodh plean feidhmiúcháin a cheadaigh an Coiste.

Cuireadh roinnt moltaí chun feidhme i ndiaidh an athbhreithnithe, mar shampla, cuíchóiriú na gcóras airgeadais d'fhoireann an NDA agus soláthar tacaíocht leanúnach chun cuíchórais rialaithe a chinntiú. Tá an eagraíocht fós ag cur chun feidhme feabhsuithe i réimse na rialuithe airgeadais.

Bogearraí Airgeadais

Líomhchóirigh an NDA a phacáistí bogearraí airgeadais chun córas párolla, ordú ceannaigh agus clárleabhar sócmhainní seasta níos comhsheasmhaí, níos idirghníomhaí agus níos cuimsithí a sholáthar agus rinneadh é seo mí na Nollag 2006.

I 2006 d'aistrigh an NDA íoc ÍMAC agus ÁSPC agus eisiúint P35anna chuig an tSeirbhís Ioncaim ar Líne, de réir an chleachtais is fearr a leagtar síos ag ríomhsheirbhísí an Rialtais.

Párolla

Scrúdaigh an NDA socruithe teagmhasacha i seachadadh seirbhísí párolla agus seirbhísí gaolmhara i gcaitheamh na bliana. Chinntigh oiliúint foirne nach mbeadh aon bhearna idir sholáthar na seirbhísí sin.

Obair Thógála

Chun na leibhéil is airde inrochtaineachta agus slándála a chinntiú d'áitreabh an NDA, tá sé tábhachtach a chinntiú go gcloítear leis na caighdeáin chleachtais is fearr. Shuiteáil an NDA ardaitheoir nua i gcaitheamh na bliana ag a bhfuil gnéithe feabhsaithe inrochtaineachta ar nós fógra cluaise, treoracha Braille ar gach cnaipe, greimráillí agus scáthan chun cuidiú le húsáideoirí cathaoireacha rotha aisiompú as an ardaitheoir.

Tugadh faoi raon leathan feabhsuithe lena n-áirítear comharthaíocht nua agus uasghráduithe ar fhoirgnimh.

Athbhreithniú ar Bhainistiú Rioscaí

Mar obair leantach ar athbhreithniú a rinneadh i 2005, scrúdaigh baill foirne agus baill Údaráis de chuid an NDA na rioscaí a bhí le breithniú ag an NDA i 2006, go háirithe i bhfianaise athruithe reachtúla. Bunaíodh Coiste um Bainistiú Rioscaí, comhdhéanta d'ionadaithe ó na Coiste Airgeadais agus Iniúchóireachta agus ón nGrúpa Bainistíochta Sinsearaí i 2006 chun maoirsiú a dhéanamh ar dhul chun cinn sa réimse seo, Clárleabhar um Bainistiú Rioscaí a chur i dtoll a chéile agus clár gníomhaíochta bunaithe air sin a chur i ngníomh.

Géilliúlacht

Cuireadh tuarascáil ina raibh srac-chuntas ar athbhreithniú neamhspleách ar Rialúcháin Airgeadais Inmheánacha an NDA faoi bhráid an Údaráis i Meitheamh 2005. Tá an tuarascáil seo mar chuid de dhearbhu airgeadais an Údaráis le haghaidh Cuntais Reachtúla 2005 a comhdaíodh i 2006 de réir riachtanais reachtúla Acht an NDA 1999.

Iniúchtaí Inmheánacha

Soláthraíonn an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí seirbhísí neamhspleácha iniúchta inmheánaigh don NDA, i gcomhaontú agus i gcomhar le Coiste Iniúchóireachta Inmheánaí an NDA. Mar chuid den fheidhm iniúchta inmheánaigh, rinne siad iniúchtaí ar chleachtais laistigh den NDA. Deis is ea na hiniúchtaí seo scrúdú a dhéanamh ar shraithe nósanna imeachta ar leith i gcomparáid leis an méid a éilítear faoi dhea-chleachtas rialachais san earnáil phoiblí, agus soláthraíonn siad moltaí soiléire maidir le réimsí inar féidir leis an NDA feabhsuithe a dhéanamh. Tugadh dhá cheann d'iniúchtaí inmheánacha chun críche i gcaitheamh na bliana: iniúchadh ar ghnásanna soláthair mí Eanáir 2006, agus iniúchadh ar chórais phárolla agus pearsanra mí Dheireadh Fómhair 2006.

Forbairt Airgeadais

Chuir an NDA, de réir a oibleagáidí reachtúla, cuntais airgeadais iniúchta don bhliain 2006 ar aghaidh chuig an Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí mí an Mheithimh 2006. Lena chois sin, nuashonraigh an NDA próisis agus gnásanna airgeadais de réir Threoirlínte na Roinne Airgeadais, riachtanais an rialachais chorparáidigh agus de réir an chleachais is fearr i gcoitinne.

Aguisíní

Aguisín 1: Coistí agus Grúpa Stiúrtha an NDA

Údarás an NDA

Ms Angela Kerins (Cathaoirleach)
Mr Aidan Browne
Mr Jack Callanan
Ms Paula Carey (d'éirigh as lúil 2006)
Ms Maria Cronin
Mr John Dolan
Ms Noreen Gildea
Mr David Joyce (ceaptha mí na Samhna 2006)
Mr Gene Lambert
Mr Christy Lynch
Mr Jimmy Martin
Ms Lottie McClure
Ms Betty O'Leary
Mr Donie O'Shea

Fochoistí an Údaráis

Coiste Iniúchóireachta

Mr Tom O'Higgins (Cathaoirleach)
Mr Kevin Condon
Mr Brian Duffy
Mr Gene Lambert
Mr Christy Lynch
Mr Derek Staveley (ó Mheán Fómhair 2006)

Coiste Airgeadais

Mr Christy Lynch (Cathaoirleach)
Ms Paula Carey (d'éirigh as lúil 2006)
Mr Jack Callanan
Ms Noreen Gildea
Mr Sean Mistéil

Fochoiste Rialachais

Ms Angela Kerins (Cathaoirleach)
Ms Paula Carey (d'éirigh as lúil 2006)
Mr Gene Lambert
Ms Betty O'Leary
Mr Donie O'Shea

Fochoiste na Straitéise Náisiúnta Míchumais

Mr Donie O'Shea (Cathaoirleach)
Siobhan Barron
John Dolan
Noreen Gildea
Christy Lynch
Betty O'Leary

Coiste Pearsanra agus Riaracháin

Ms Angela Kerins (Cathaoirleach)
Ms Betty O'Leary
Mr John Dolan
Ms Maria Cronin
Ms Lottie McClure
Ms Noreen Gildea
Mr Jimmy Martin

An Coiste Comhairleach um Meabhairshláinte

Mr Frank Flannery (Cathaoirleach)
Dr Mary Clarke-Finnegan
Ms Phil Cotter
Ms Patsy Doolin
Mr Frances Harvey
Mr Paul Howard
Mr Seamus Hoye
Dr Verena Keane
Mr Brendan Gerard Kenny
Ms Mary Keys
Mr Mark Logan
Mr Andrew Logue
Mr Hugo Magee
Mr Louie Maguire
Dr Tom Moran
Mr Thomas Noonan
Mr Dan O'Connor
Ms Winifred O'Hanrahan
Ms Laura Thompson
Ms Margaret Webb
Ms Iris Elliot

Aguisín 2: Foilseacháin an NDA

Tuarascáil Bhliantúil 2005

Plean Straitéiseach 2007-2009

Scéim Deontais do Dhaoine faoi Mhíchumas – Athbhreithniú

Cumas agus an Coinbhinsiún

Aighneacht chuig an Roinn Sláinte agus Leanaí – Bille Sláinte 2006

Cód Cleachtais um Sheirbhísí agus Faisnéis Phoiblí Insroichte arna sholáthar ag Comhlachtaí Poiblí

Taighde le Páistí faoi Mhíchumas

Dinimic an Mhíchumais agus an Eisiachais Shóisialta

Staidpháipéar Comhordaithe agus Comhtháthaithe 2006

Dréachtfhoireann Uirlisí Soláthair um Inrochtaineacht TFC

Staidpháipéar Príomhshruthaithe 2006

Aigheacht maidir le Togra an AE um Leasú na Treorach um Theilifís gan Teorainneacha

Freagairt an NDA re: Comhairliú Choimsiún Craolacháin na hÉireann (BCI) um Chód Caighdeán Clár Céim 2

Soláthar Speisialta Oideachais le haghaidh Páistí faoi Mhíchumas i mBunscoileanna na hÉireann

Aighneacht maidir leis an bPáipéar Comhairliúcháin Soláthar Seirbhísí Teileafónaíochta sa Toghchán faoi Sheirbhís Uilíoch ComReg 06/16

Dréacht-Threoirlínte um Chártaí Cliste agus na Meáin

Dréacht-Threoirlínte um Iniúchtaí ar Inrochtaineacht Láithreán Gréasáin

Dréacht-Threoir Gréasáin

Treoirlínte um Iniúchtaí Rochtana ar an Timpeallacht Thógtha

Treoirlínte le haghaidh Ceannaitheoirí Oiliúint Chomhionannais Mhíchumais

Aighneacht maidir leis an bPlean Náisiúnta Gníomhaíochta um Chuimsiú Sóisialta agus Bochtaineacht 2006-2009

Aighneacht maidir leis an bPlean Náisiúnta Forbartha

Aighneacht maidir leis an Athbhreithniú ar Chuid M de na Rialacháin Foirgníochta

An Bille um Chomhairle (Leasú) 2004

Treoirlínte Pleanála Duinelárnaithe

Teimpléad an Lámhleabhair Rochtana – Uirlis chun Bainistiú a Dhéanamh ar Inrochtaineacht na Timpeallachta Tógtha

Imeachtaí an tSeimineár Aosú & Míchumas

Aosú & Míchumas: Plépháipéar

Ag Scrúdú na mBearnaí Taighde agus Beartais: Athbhreithniú ar an litríocht maidir le mná agus míchumas

Túschéimeanna i Soláthar Foilseachán Insroichte

Saoráil Faisnéise: Leabhar Tagartha Chuid 15 & Chuid 16

Treoirlínte agus Critéir – An Dámhachtain Rochtain den Scoth

Freagairt an NDA ar Phleananna Earnála Garbha de chuid ranna rialtais faoin Acht um Míchumas 2005

Nuachlitir um Chaighdeán

Míchumas agus Cuimsiú Sóisialta in Éirinn

Aighneacht an NDA chuig an gComhairle Náisiúnta um Phlean Feidhmiúcháin Oideachais Speisialta

Tuarascáil Ghníomhaíocht Fhisicieach agus Spórt

Aighneacht chuig an gCoiste Náisiúnta Stiúrtha maidir le Forbairt Beartais um Shláinte na bhFear

Aguisín 3: Eagraíocht an NDA

Stiúrthóir: Ms. Siobhan Barron

Cúntóir Pearsanta: Ms. Bernadette Vella

Gnóthaí Beartas & Poiblí

Ceannasaí Gnóthaí Beartais & Poiblí: Ms. Eithne Fitzgerald

Comhairleoir Sinsearach um Ghnóthaí Beartais & Poiblí: Folamh

Comhairleoir Sinsearach um Ghnóthaí Beartais & Poiblí:
Dr. Rosarie McCarthy

Comhairleoir Sinsearach um Ghnóthaí Beartais & Poiblí:
Ms. Mary Meaney

Comhairleoir Sinsearach um Ghnóthaí Beartais & Poiblí:
Mr. Donie O'Shea

Comhairleoir um Ghnóthaí Beartais & Poiblí: Ms. Shari McDaid

Comhairleoir um Ghnóthaí Beartais & Poiblí: Ms. Yvonne Keating

Cúntóir Riaracháin: Ms. Jacinta Byrne

Cúntóir Riaracháin: Ms. Stephanie Corrigan

Cúntóir Riaracháin: Folamh

Taighde & Forbairt Caighdeán

Ceannasaí Taighde & Forbairt Caighdeán: Ms. Mary Van Lieshout

Cúntóir Pearsanta: Folamh

Oifigeach Sinsearach Caighdeán: Mr. Erik Koornneef (NDA Access Officer)

Oifigeach Sinsearach Taighde (Jabroinnt): Dr. Anne Good

Oifigeach Sinsearach Taighde (Jabroinnt): Dr. Frances Hannon

Oifigeach Sinsearach Taighde: Dr. Hasheem Mannan

Oifigeach Caighdeán: Dr. Anne-Marie Rooney

Oifigeach Taighde: Ms. Mary Murray

Cúntóir Taighde Mr. Darren McCausland

Oifigeach Faisnéise: Ms. Helen Farrell

Cúntóir Faisnéise: Vacant

Cúntóir Riaracháin (Jabroinnt): Ms. Barbara Collopy

Cúntóir Riaracháin: Ms. Emma Doyle

Cúntóir Riaracháin (Jabroinnt): Ms. Miriam Mulloy

PSA - Inrochtaineacht sa tSeirbhís Phoiblí

Oifigeach Sinsearach Caighdeán – Rochtain den Scoth: Mr. Shane Hogan

Comhordaitheoir Inrochtaineacht na Timpeallacht Tógtha –
Rochtain den Scoth: Mr. Eoin O’Herlihy

Comhordaitheoir Inrochtaineacht TFC - Rochtain den Scoth: Mr. Donal Rice

Comhordaitheoir Inrochtaineacht QCS - EtA: Folamh

Comhordaitheoir Inrochtaineacht na Timpeallacht Tógtha –
Rochtain den Scoth: Folamh

Cúntóir Riaracháin – Rochtain den Scoth: Heather O’Leary

Cúntóir Riaracháin – Rochtain den Scoth: Folamh

Seirbhísí Corparáideacha

Bainisteoir Seirbhísí Corparáideacha: Ms. Cliona Curley

Cúntóir Pearsanta: Ms. Mary McNabola

Feidhmeannach Seirbhísí Corparáideacha: Mr. Michael Foley

Feidhmeannach Seirbhísí Corparáideacha: Ms. Regina Mulligan

Cúntóir Riaracháin: Ms. Gretta Flynn

Cúntóir Riaracháin (Jabroinnt): Ms. Toni McDonald

Cúntóir Riaracháin (Jabroinnt): Ms. Carmel McLoughlin

Fáilteoir/Lasc-chlár: Ms. Louise Monahan

Cothabháil: Mr. Paddy Power

Giolla: Mr. Paul Fox

Glantóir: Ms. Kathleen Gaynor

Slándáil: Mr. Charlie Buckley

Ráitis

Airgeadais

31 Nollaig 2006

Clár na nÁbhar

Tuarascáil an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste le cur i láthair Thithe an Oireachtais	65
Comhaltaí an Údaráis agus Eolas eile	68
Ráiteas de Chúraimí an Údaráis	69
Ráiteas maidir leis an gCóras Rialaithe Airgeadais Inmheánach	70
Ráiteas na mBeartas Cuntasaíochta	73
Cuntas Ioncaim agus Caiteachais	76
Clár Comhardaithe	78
Ráiteas faoi Shreabhadh Airgid	79
Nótaí leis na Ráitis Airgeadais	80

Tuarascáil an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste le cur i láthair Thithe an Oireachtais

Tá ráitis airgeadais an Údaráis Náisiúnta Míchumais don bhliain dar críoch 31 Nollaig 2006 iniúchta agam faoi Alt 17 den Acht um Údaráis Náisiúnta Míchumais, 1999.

Tá na ráitis airgeadais, a ullmhaíodh faoi na beartais chuntasaíochta arna leagan amach sna ráitis, comhdhéanta den Ráiteas ar Bheartais Chuntasaíochta, an Cuntas Ioncaim agus Caiteachais, an Clár Comhardaithe, an Ráiteas ar Shreabhadh Airgid, Raiteas Gnóthachan agus Cailteanas Aitheanta Iomlán agus na nótaí gaolmhara.

Freagrachtaí Chomhaltaí an Údaráis agus an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste faoi seach

Tá an t Údarás freagrach as na ráitis airgeadais a ullmhú de réir an Achta um Údaráis Náisiúnta Míchumais, 1999, agus as rialtacht na n-idirbheart a chinntú. Ullmhaíonn an t Údarás na ráitis airgeadais de réir Cleachtais Chuntasaíochta a nGlactar Leis go Coitianta in Éirinn. Tá freagrachtaí cuntasaíochta Chomhaltaí an Údaráis leagtha amach sa Ráiteas um Fhreagrachtaí an Údaráis.

Is é m'fhreagrachta ná na ráitis airgeadais a iniúchadh de réir cheanglas ábhartha dlí agus rialúcháin agus Caighdeán Idirnáisiúnta maidir le hIniúcháireacht (Ríocht Aontaithe agus Éire).

Tuairiscím mo thuairim maidir le cibé an dtugann na ráitis airgeadais léargas fíorcheart, de réir Cleachtais Chuntasaíochta a nGlactar Leis go Coitianta in Éirinn. Tuairiscím freisin cibé, dar liom, an raibh leabhair chuntais chui coinnithe. Lena chois sin, deirim cibé an dtugann na ráitis airgeadais leis na leabhair chuntais.

Tuairiscím ar aon chás ábhartha nár feidhmíodh suimeanna airgid chun na gcríoch a bhí beartaithe nó sa chás nach leanann na hidirbhearta do na húdaraí a rialaíonn iad.

Tuairiscím freisin mura bhfuil an fhaisnéis agus na mínithe ar fad faighte agam agus atá riachtanach chun críocha m'iniúchta.

Scrúdaím an Ráiteas maidir le Rialú Inmheánach Airgeadais le féachaint an léirítear ann gur chomhlíon an tÚdarás an Cód Cleachtais maidir le Rialachas Comhlachtaí Stáit agus tuairiscím ar aon chás ábhartha nach ndéanann sé amhlaidh, nó más rud é go bhfuil an ráiteas míthreorach nó nach dtagann sé le faisnéis eile atá ar eolas agam de bharr na ráitis airgeadais a bheith iniúchta agam. Ní cheanglaítear orm a bhreithniú cibé an gclúdaíonn an Ráiteas maidir le Rialú Inmheánach Airgeadais gach priacal agus rialú airgeadais, ná teacht ar thuairim maidir le héifeachtacht na nósanna imeachta maidir le priacail agus rialú.

Léim faisnéis eile atá sa Tuarascáil Bhliantúil, agus breithním cibé an dtagann sé leis na ráitis airgeadais iniúchta. Breithním na himpleachtaí do mo thuarascáil ma thagaim ar an eolas faoi aon rud atá, de réir cosúlachta, ina mhíríteas nó ina neamhréireacht ábhartha leis na ráitis airgeadais.

An Bunús atá le mo Thuairim ar na Ráitis

I mbun m'fheidhme mar Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste, rinne mé m'iniúchadh ar na ráitis airgeadais de réir Caighdeán Idirnáisiúnta maidir le hIniúcháireacht (Ríocht Aontaithe agus Éire) arna n-eisiúint ag an mBord um Chleachtais Iniúcháireachta agus trí thagairt a dhéanamh do na nithe ar leith is gá a chur san áireamh i ndáil le cúrsaí bainisteoireachta agus oibriúcháin a ghabhann le comhiachtaí Stáit. Déantar scrudú mar chuid den iniúchadh, ar bhonn tástála, ar fhianaise a bhaineann le suimeanna agus rialtacht na n-idirbheart airgeadais a chuirtear san áireamh sna ráitis airgeadais, agus leis na hidirbhearta a fhoilsítear iontu. Chomh maith leis sin, cuimsíonn an t-iniúchadh measúnacht ar na meastacháin agus ar na breitheanna suntasacha a rinneadh agus na ráitis airgeadais á n-ullmhú, agus measúnacht le féachaint an n-oireann na beartais chuntasaíochta don bhail atá ar chúrsaí an Údaráis, ar feidhmíodh na beartais sin ar bhealach leanúnach agus ar foilsíodh iad ar bhealach sásúil.

Phleanáil mé agus rinne mé m'iniúchadh sa chaoi is go bhfaighinn an fhaisnéis agus na mínithe ar fad a mheas mé a bheith riachtanach ionas go mbeadh leordhóthain fianaise agam a d'fhágfadh cinnteacht réasúnach ann go bhfuil na ráitis airgeadais saor ó mhíríteas ábhartha, cibé calaois nó neamhrialtacht eile nó earráid is cúis leis sin. I dteacht ar mo thuairim, rinne mé meastóireacht ar a shásúla is a cuireadh faisnéis i láthair sna ráitis airgeadais san iomlán freisin.

Tuairim

Is é mo thuairim go dtugann na ráitis airgeadais léargas fíorcheart, de réir Cleachtais Chuntais Chuntais a nGlactar Leis go Coitianta in Éirinn, ar riocht ghnóthaí an Údarás ag 31 Nollaig 2006 agus ar a ioncam agus ar a chaiteachas don bhliain dar críoch sin.

Is é mo thuairim go raibh leabhair chuntais chuí coinnithe ag an Údarás. Tá na ráitis airgeadais ag teacht leis na leabhair chuntais.

Gerard Smyth

Le haghaidh agus thar ceann an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste 29 Meitheamh 2007

Comhaltaí an Údaráis agus Eolas eile

Ms A Kerins Cathaoirleach
Mr A Browne
Ms P Carey
Mr J Dolan
Ms N Gildea
Mr G Lambert
Mr C Lynch
Ms B O'Leary
Mr D O'Shea
Ms L Mc Clure
Mr J Martin
Mr J Callanan
Ms M Cronin

Stiúrthóir: Siobhan Barron

Dlíodóirí: Kilcullen & Associates
183 Br. Ráth Maoinis, Íocht.
Baile Átha Cliath 6

Baincéirí: Banc na hÉireann
Sráid Líosain Uacht.
Baile Átha Cliath 4

Iniúchóirí: An tArd-Reachtair Cuntas agus Ciste
Caisleán Bhaile Átha Cliath
Baile Átha Cliath 2

Bunaíodh an tÚdarás Náisiúnta Míchumais an 12 Meitheamh 2000 faoi Alt 6 den Acht um Údarás Náisiúnta Míchumais 1999.

Ráiteas faoi Chúraimí Chomhaltaí an Údaráis

Éilíonn Alt 17 den Acht um Údarás Náisiúnta Míchumais 1999 go réiteodh an tÚdarás ráitis airgeadais le haghaidh gach ceann de na blianta airgeadais, a thugann léargas cruinn agus cothrom ar ghnóthaí an Údaráis agus ar a ioncam agus caiteachtas don tréimhse sin.

Agus na ráitis airgeadais á réiteach, caithfidh an tÚdarás:

- ➔ beartais oiriúnacha cuntasáochta a roghnú agus iad a chur i bhfeidhm go comhsheasmhach,
- ➔ breithiúnais agus meastacháin a dhéanamh a bheidh réasúnta agus ciallmhar,
- ➔ géilleadh do na Caighdeáin Chuntasaíochta is infheidhme faoi réir aon imeacht ábhartha arna nochtadh agus arna míniú sna ráitis airgeadais,
- ➔ na ráitis airgeadais a réiteach ar bhonn gnóthais leantaigh ach i gcás nach cuí glacadh leis go mbeidh an tÚdarás Náisiúnta Míchumais ag leanúint ar aghaidh.

Tá cúram ar an Údarás as taifid chruinne cuntasáochta a choinneáil, a nochtann le cruinneas réasúnta tráth ar bith staid airgeadais an Údaráis agus a chumasaíonn dó a chinntiú go gcomhlíonann na ráitis airgeadais forálacha an Achta. Tá cúram air chomh maith as sócmhainní an Údaráis Náisiúnta Míchumais a chosaint agus dá réir sin as céimeanna réasúnta a ghlacadh chun calaois agus mírialtachtaí eile a chosc agus a bhrath.

Thar ceann an Údaráis

Cathaoirleach

Stiúrthóir

Dáta

Ráiteas maidir leis an gCóras Rialaithe Airgeadais Inmheánach

Don bhliain dar críoch 31 Nollaig 2006

Tá cúram ar an Údarás maidir leis na córais rialaithe airgeadais inmheánacha san Údarás agus próisis agus gnásanna a chur i bhfeidhm chun a chinntiú go bhfuil na córais sin éifeachtach.

Ní féidir leis na córais ach dearbhú réasúnta, agus ní dearbhú amach is amach, a sholáthar go bhfuil na sócmhainní faoi chosaint, na hidirbhearta údaraithe agus taifeadta i gceart, agus go ndéantar earráidí nó mírialtachtaí ábhartha a chosc nó go mbraithfí iad go tráthúil.

Tá céimeanna glactha ag an Údarás chun a chinntiú go bhfuil timpeallacht chuí rialaithe i bhfeidhm trí:

- Nósanna imeachta foirmeáilte a bhunú trí fheidhmeanna éagsúla coiste chun monatóireacht a dhéanamh ar ghníomhaíochtaí agus shócmhainní na heagraíochta
- Freagrachtaí agus cumhachtaí bainistíochta a shainmhíniú agus a dhoiciméadú go soiléir
- Cultúr láidir cuntasachta a fhorbairt i ngach cuid den eagraíocht.

Tá próisis bunaithe ag an Údarás chomh maith chun rioscaí gnó a shainaithint agus a mheas. Déantar sin ar bhealaí éagsúla lena n-áirítear:

- Nádúr, méid agus impleachtaí airgeadais rioscaí atá le breithniú ag an Údarás Náisiúnta Míchumais a shainaithint
- Dealraitheacht na rioscaí aitheanta ag titim amach a mheasúnú Tá clárleabhar rioscaí réitithe ag an NDA a chlúdaíonn dálaí rioscúla straitéiseacha, oibríochta (lena n-áirítear teicneolaíocht na faisnéise), airgeadais, clú/géilliúlachta
- Measúnú a dhéanamh ar chumas an Údaráis Náisiúnta Míchumais na dálaí rioscúla a thiteann amach a bhainistiú agus a mhaolú
- Oibriú go dlúth leis an Rialtas agus le gníomhaireachtaí agus institiúidí éagsúla chun a chinntiú go bhfuil tuiscint shoiléir ann maidir le spriocanna an Údaráis Náisiúnta Míchumais agus

tacaíocht le haghaidh straitéisí an Údaráis chun na spriocanna sin a bhaint amach

- Athbhreithnithe rialta a dhéanamh ar phleananna straitéiseacha idir ghearrthéarma agus fhadtéarma agus measúnú a dhéanamh ar na rioscaí maidir leis na cláir sin a thabhairt chun críche
- Spriocanna bliantúla agus níos fadtéarmaí a shocrú le haghaidh gach réimse dár ngnó agus tuairisciú rialta a dhéanamh ar na torthaí a fhaightear
- Nósanna imeachta agus soláthar caighdeánach fairsing a bhunú agus a chur i bhfeidhm faoin bhféadfaí cúnamh airgeadais a chur ar fáil do thionscadail, lena n-áirítear forálacha a éilíonn athíocaíocht muna gcomhlíonann an tionscadal na gealltanais a dhéanann an tionscnóir.

Tá an córas rialaithe airgeadais inmheánach bunaithe ar chreat d'fhaisnéis rialta bhainistíochta, nósanna imeachta riaracháin lena n-áirítear leithroinnt dualgas, agus córas tarmligthe agus cuntasachta. Áirítear ann go sonrach:

- Córas cuimsitheach buiséid le buiséad bliantúil a aithbhreithnítear agus a aontaítear ag an Údarás
- Athbhreithnithe rialta ag an Údarás ar thuairiscí tréimhsiúla agus bliantúla airgeadais a léiríonn feidhmíocht airgeadais le hais réamhaisnéisí
- Spriocanna a shocrú chun feidhmíocht airgeadais agus feidhmíochtaí eile a thomhas
- Treoirínte rialaithe um infheistiú caipitil atá sainmhínithe go soiléir
- Disciplíní foirmeálte um bainistiú tionscadail.

Tá foinsiú allamuigh déanta againn maidir leis an tSeirbhís Iniúchta Inmheánaigh, a oibríonn de réir Chód Chreata den Chleachtas is Fearr, atá leagtha amach sa Chód Chleachtais maidir le Rialú Comhlachtaí Stáit, a ghlac an tÚdarás i Meitheamh 2002. Is í an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí a sholáthraíonn an tseirbhís iniúchta inmheánaigh. Tuairiscíonn an tSeirbhís Iniúchta Inmheánaí go rialta don Choiste Iniúcháireachta.

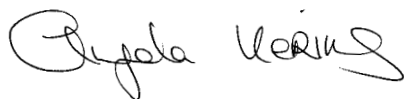
Tá cúram ar an Údarás maidir le maoirsiú a dhéanamh ar chur chun feidhme moltaí na Seirbhíse Iniúchta Inmheánaigh chun a chinntiú go gcoimeádtar nósanna imeachta éifeachtacha rialaithe airgeadais i bhfeidhm agus athbhreithneoidh an Coiste Iniúcháireachta Pleananna Iniúchta Inmheánaigh chun aon réimsí nua aitheanta a chuimsiú iontu.

Is é an bonn eolais faoi mhonatóireacht agus athbhreithniú an Údaráis ar éifeachtacht na gcóras rialaithe airgeadais inmheánach ná

- 1) obair na Seirbhíse Iniúchta Inmheánaigh agus an méid a dhéanann an Coiste Iniúcháireachta a mhaoirsíonn obair an Iniúcháir Inmheánaigh agus na timpeallacht rialachais chorparáidigh,
- 2) bainisteoirí feidhmiúcháin an Údaráis Náisiúnta Míchumais a bhfuil cúram orthu maidir le forbairt agus cothabháil an chreata rialaithe airgeadais agus
- 3) na saincheisteanna arna dtógáil ag an Ard-Reachtair Cuntas agus Ciste.

Rinneadh athbhreithniú sa chéad leath de 2006 chun féachaint ar na struchtúir, próisis agus nósanna imeachta a bheidh mar bhonn eolais le forbairt na feidhme airgeadais chun cur le faisnéis maidir le hairgeadas agus planáil, bainistiú agus tuairisciú caiteachais. Tugadh an t-athbhreithniú chun críche an 14 Meitheamh 2006.

Féadfaidh an tÚdarás a dhearbú go ndearnadh an t-athbhreithniú ar éifeachtacht na rialuithe airgeadais inmheánacha le haghaidh 2006.

Angela Kerins
Cathaoirleach
Dáta

Ráiteas na mBeartas Cuntasaíochta

Feidhmeanna an Údaráis Náisiúnta Míchumais

Gníomhaireacht neamhspleách is ea an tÚdarás Náisiúnta Míchumais, a bunaíodh mí an Mheithimh 2000, faoi choimirce na Roinne Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí ag an Acht um Údarás Náisiúnta Míchumais 1999.

Is í príomhfheidhm an NDA comhairle a chur ar an Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí maidir le ceisteanna beartais agus le cleachtas mar a bhaineann sé le míchumas.

- ➔ cabhrú le comhordú agus forbairt beartais míchumais;
- ➔ dul i mbun taighde agus forbairt faisnéis staitistiúil le haghaidh pleanáil, seachadadh agus monatóireacht ar chláir agus seirbhísí míchumais;
- ➔ comhairle a chur ar an Aire maidir le caighdeán le haghaidh clár agus seirbhísí agus cóid chleachtais a réiteach;
- ➔ monatóireacht a dhéanamh ar chur chun feidhme caighdeán agus cód cleachtais;
- ➔ cur chun cinn an chomhionannais le haghaidh daoine faoi mhíchumas a mhisniú agus a aithint.

Tá feidhmeanna breise ag an NDA mar a fhorálar san Acht um Míchumas 2005:

- ➔ cóid chleachtais a réiteach maidir le hinrochtaineacht ar fhoirgnimh phoiblí, sheirbhísí, láithreacha faisnéise agus oidhreachta;
- ➔ monatóireacht a dhéanamh ar ghéilliúlacht don sprioc fostaíocht i gcás daoine faoi mhíchumas sa tseirbhís phoiblí agus bearta ar leith a mholadh chun gur féidir le comhlachtaí aonair géilliúlacht a bhaint amach;
- ➔ Ionad Sármhaitheasa i nDearadh Uilíoch a bhunú agus a oibriú chun prionsabail a chur chun cinn ionas go mbeidh teacht ag daoine faoi mhíchumas ar an timpeallacht thógtha agus ar theicneolaíochtaí faisnéise, agus gur féidir leo iad a thuiscint agus a úsáid a mhéid agus is féidir.

Bunús na Cuntasaíochta

Réitíodh na ráitis airgeadais de réir an mhodh fabhraithe cuntasaíochta, ach mar a thugtar le fios thíos agus de réir na bprionsabal cuntasaíochta a bhfuil glacadh ginearálta acu faoin gcoinbhinsiún stairiúil costais.

Glactar le caighdeáin um thuairisciú airgeadais a mholann comhlachtaí aitheanta cuntasaíochta de réir mar a thagann siad i bhfeidhm.

Ioncam ó Dheontais Oireachtais

B'ionann an t-ioncam ón bhfoinse seo agus admhálacha iarbhír in airgead tirim sa tréimhse.

Sláinte agus Míchumas a Thomhas san Eoraip (MHADIE)

Cuirtear san áireamh in ioncam na bliana ina dtabhaítear an caiteachas gaolmhar maoiniú a fhaightear i dtaca le Sláinte agus Míchumas a Thomhas san Eoraip (MHADIE).

Tionscadal de chuid Choimisiún na hEorpa is ea é seo ar roghnaíodh an tÚdarás Náisiúnta Míchumais mar cheann dá chomhpháirtithe. Leanfaidh an tionscadal seo ar aghaidh i 2008.

Ioncam Eile – An Roinn Oideachais agus Eolaíochta

Mínítear athchistiú ón Roinn Oideachais agus Eolaíochta i dtaca le tuarastail agus aoisliúntas arna n-íoc ag an Údarás Náisiúnta Míchumais ar bhonn fabhraithe.

Sócmhainní Seasta agus Dímheas

Taispeántar sócmhainní seasta ag a gcostas nó luacháil stairiúil lúide dímheas carntha.

Déantar soláthar le haghaidh dímheasa ag na rátaí bliantúla seo a leanas:

Troscán agus trealamh oifige	20.00%	(Líne dhíreach)
Crua-earraí agus bogearraí ríomhaireachta	33.33%	(Líne dhíreach)
Áitreabh	2.50%	(Bonn iarmhéid laghdaitheach)

Cuntas Caipitil

Is é atá sa Chuntas Caipitil ná méid neamhamúchta an ioncaim a leithdháileadh chun sócmhainní seasta a cheannach.

Pinsin

Oibríonn an NDA scéim pinsin sochair sainmhínithe atá maoinithe go bliantúil ar bhonn íoc mar a théann tú ó airgid atá ar fáil dó, airgid soláthartha ag an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí agusó ranníocaíochtaí bainte ó thuarastail foirne san áireamh.

Léiríonn costais pinsean na sochair atá tuillte ag fostaithe sa tréimhse agus taispeántar iad glan ó ranníocaíochtaí pinsin foirne atá coinnithe ag an NDA. Aithnítear méid a fhreagraíonn don táille pinsin mar ioncam sa mhéid is go bhfuil sé inathghafa, agus cúitithe ag deontais faighte sa bhliain chun íocaíochtaí pinsin a ghlanadh.

Léirítear gnóthachain agus cailteanais achtúireacha a éiríonn ar dhliteanais scéime sa Ráiteas um Ghnóthachain agus Cailteanais Aitheanta agus aithnítear coigeartú comhfhreagrach sa mhéid atá inathghafa ón Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí.

Seasann dliteanais pinsean don luach reatha d'íocaíochtaí pinsin sa todhchaí tuillte ag an bhfoireann go dtí seo. Seasann maoiniú pinsin atá ar athló don tsócmhainn chomhfhreagrach le bheith aisghafa i dtréimhsí sa todhchaí ón Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí.

Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

Cuntas Ioncaim agus Caiteachais don bhliain dar críoch 31 Nollaig 2006

IONCAM	Nótaí	2006 €	2005 €
Ioncam deontais	2(a)	4,944,735	4,554,612
Glanmhaoiniú iarchurtha le haghaidh pinsean	11(b)	1,054,570	842,190
An Bhlian Eorpach um Dhaoine faoi Mhíchumas	6	0	18,383
Ioncam Eile	2(b)	476,525	481,241
		<u>6,475,830</u>	<u>5,896,426</u>
Aistriú ó (go) Cuntas Caipitil ioncam iomlán	9	91,203	69,838
		<u>6,567,033</u>	<u>5,966,264</u>
CAITEACHAS			
Tionscadail agus obair choimisiúnaithe An Bhlian Eorpach um Dhaoine faoi Mhíchumas	3 6	1,233,236 0	1,166,858 23,454
<i>Costais forbartha, tacaíochta agus riaracháin</i>			
Párolla	4	2,720,322	2,582,123
Pension Costs	11(c)	1,165,086	1,078,496
Costais Riaracháin	5	1,200,030	935,915
Dímheas	8	191,573	182,901
		<u>5,277,010</u>	<u>4,779,435</u>
Caiteachas Iomlán		<u>6,510,246</u>	<u>5,969,748</u>
Farasbarr (Easnamh) don bhliain		56,787	(3,483)
Farasbarr coinnithe ag 1 Eanáir		373,358	376,841
Farasbarr coinnithe ag 31 Nollaig		<u>430,145</u>	<u>373,358</u>
Ráiteas na nGnóchan agus na gCailteanas Aitheanta ar Fad			
Farasbarr (Easnamh) don bhliain		56,787	(3,483)
Gnóthachan/(Cailteanas) Achtúire ar Dhliteanais pinsean		344,000	558,000
Coigeartú do Mhaoiniú Pinsean larchurtha		(344,000)	(558,000)
Gnóchan / (Cailteanas) Iomlán Aitheanta don bhliain		<u>56,787</u>	<u>(3,483)</u>

Baineann torthaí na bliana le hoibríochtaí leantacha.

‘Cuid de na Ráitis Airgeadais seo is ea Ráiteas na mBeartas Cuntasaíochta, an Ráiteas faoi Shreabhadh Airgid, agus Nótaí 1 go 16.

Sínithe: _____ **(Cathaoirleach)**

_____ **(Comhalta an Údaráis)**

_____ **(Stiúrthóir)**

Dáta: _____

Clár Comhardaithe amhail ar an 31 Nollaig 2006

	Nótaí	2006 €	2005 €
SÓCMHAINNÍ SEASTA	8	3,563,823	3,655,026
SÓCMHAINNÍ REATHA			
Féichiúnaithe agus Réamhíocaíochtaí	13	223,947	198,919
Airgead tirim sa bhanc agus ar láimh	10b	364,254	513,227
		<u>588,201</u>	<u>712,146</u>
DLITEANAIS REATHA			
Creidiúnaithe agus Fabhruithe	12	158,056	338,788
		<u>158,056</u>	<u>338,788</u>
GLANSÓCMHAINNÍ REATHA		<u>430,145</u>	<u>373,358</u>
SÓCMHAINNÍ IOMLÁNA LÚIDE DLITEANAIS REATHA ROIMH PHINSIN		3,993,968	4,028,384
Sócmhainn Maoinithe larchurtha le haghaidh Pinsean	11f	(14,600,000)	(13,200,000)
Dlíteanais Pinsin	11f	14,600,000	13,200,000
		<u>3,993,968</u>	<u>4,028,384</u>
ARNA LÉIRIÚ AG:			
An Cuntas Caipitil	9	3,563,823	3,655,026
Farasbarr Coinnithe ar Chuntas Ioncaim agus Caiteachais		430,145	373,358
		<u>3,993,968</u>	<u>4,028,384</u>

Cuid de na Ráitis Airgeadais seo is ea Ráiteas na mBeartas Cuntasaíochta, an Ráiteas faoi Shreabhadh Airgid, agus Nótaí 1 go 16.

Sínithe: _____ (Cathaoirleach)

_____ (Comhalta an Údaráis)

_____ (Stiúrthóir)

Dáta: _____

Ráiteas faoi Shreabhadh Airgid don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

	Nótaí	2006 €	2005 €
Glansreabhadh airgid tirim isteach/ amach ó Oibríochtaí	10(a)	(50,034)	80,401
TORTHAÍ AR INFHEISTÍOCHTAÍ AGUS SEIRBHÍSIÚ AIRGEADAIS			
Ús faighte		1,431	91
Glansreabhadh isteach ó infheistíochtaí agus ó sheirbhísiú airgeadais		1,431	91
GNÍOMHAÍOCHTAÍ INFHEISTÍOCHTA			
Ceannach sócmhainní seasta		(100,370)	(113,063)
Diúscairt sócmhainní seasta		0	0
Glansreabhadh airgid tirim amach ó ghníomhaíochtaí infheistíochta		(100,370)	(113,063)
Méadú/ (Laghdú) in airgead tirim sa bhanc agus ar láimh		(148,973)	(32,571)

Cuid de na Ráitis Airgeadais seo is ea Ráiteas na mBeartas Cuntasaíochta, an Ráiteas faoi Shreabhadh Airgid, agus Nótaí 1 go 16.

Sínithe: _____ (Cathaoirleach)
 _____ (Comhalta an Údaráis)
 _____ (Stiúrthóir)

Dáta: _____

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

1. Clúdaíonn na Ráitis Airgeadais seo an bhliain dar críoch 31 Nollaig 2006.

2. IONCAM

	2006	2005
	€	€
2 (a) Ioncam Deontais		
An Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí	4,944,735	4,554,612
	<u>4,944,735</u>	<u>4,554,612</u>
2 (b) Ioncam eile		
An Roinn Oideachais agus Eolaíochta	417,748	398,620
Tionscal AE maoinithe MHADIE	21,718	28,278
Ús bainc	1,431	91
Admhálacha na Roinne Gnóthaí		
Sóisialta, Pobail agus Teaghlaigh	4,392	11,340
Foilseacháin	585	10,172
Cíos agus Seirbhísí	29,149	28,564
Ilghnéitheach	1,070	3,979
Athchistithe Taistil	432	197
	<u>476,525</u>	<u>481,241</u>

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

3. TIONSCADAIL AGUS OBAIR CHOIMISIÚNAITHE

	2006	2005
	€	€
Dámhachtainí um Inrochtaineacht Phoiblí	124,444	115,722
Scéim Thionscnaimh Taighde	97,132	29,395
Plean Straitéiseach	86,081	381
Foireann Fheidhmiúcháin Láithreán Gréasáin	75,963	92,009
Suirbhé ar Dhearcthaí	72,943	0
Taighde ar Lucht Luathfhágála na Scoile i measc Daoine faoi Mhíchumas	72,203	15
Nuashonrú ar Threoirlínte FT um Inrochtaineacht an NDA	60,284	68,324
An Bille um Míchumas (Cuid 5)	39,343	3,319
Ábhair Nua – Leabharlann	27,777	30,288
Comhdháil um Thaighde Míchumais	31,416	14,996
Cóid Chleachtais um Inrochtaineacht Sheirbhísí Poiblí	31,036	10,056
Tuarascáil Bhliantúil	28,071	26,728
Lógó an NDA	25,490	0
Bunachar Sonraí na Leabharlainne Athbhreithniú ar litíocht maidir le Mna & Míchumas	23,401	9,139
Teacht ar Inneachar Leictreonach	19,625	(1,155)
Cáilíocht na Beatha i Suíomhanna Cónaithe	20,031	98
Beartais Daonacmhainní & Plean Oiliúna	19,965	26,273
Taighde Daonacmhainní	19,775	0
Scoláireachtaí	18,810	46,750
Foilsíú Treoirlínte Sláinte & Sábháilteachta le haghaidh Bealach Amach	18,088	0
I dTreo comhdháil NA um Míchumas	16,939	0
Taighde Chuid M	16,226	19,618
Athbhreithniú ar Rialaithe Airgeadais Inmheánacha	15,352	11,400
Coiste Comhairliúcháin um Chaighdeáin NSAI	15,179	0
Treoirlínte um Iniúchtaí Rochtana TFC	14,348	19,527
Ceangal Irisí sa Leabharlann	14,000	0
Ionad Sármhaitheasa i nDearadh Uilíoch	13,916	10,071
Pleanáil Duinelárnach	13,147	36,610
Meastóireacht Trialach ar Chaighdeáin Náisiúnta	12,777	19,360

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

	2006	2005
	€	€
Meastóireacht ar Oibriú na Scéime		
Deontais do Dhaoine faoi Mhíchumas	11,170	0
Treoirlínte Comhionannais / Oiliúint Míchumais	10,678	15,824
Foréigean in aghaidh Daoine faoi Mhíchumas	9,922	0
Formáid Inrochtaineachta Conas	9,486	2,231
Tiomanta don Sármhaitheas	8,289	0
Mionteagasc Eorpach & Oireachtais	8,103	11,292
Seimineáir ar Sheirbhísí Poiblí Inrochtana	7,776	5,983
Uirlis Iniúchta Threoirlínte TFC	6,869	9,094
Measúnú Rioscaí	6,655	6,353
Athbhreithniú ar Bhonneagar TF 05/07	6,608	0
Staidéar Náisiúnta ar Rannpháirtíocht Daoine faoi Mhíchumas i Spórt	6,320	22,319
Treoirlínte um Iniúchtaí Rochtana	6,024	15,606
Tomhas na Sláinte agus an Mhíchumais san Eoraip de chuid WHO Maoinithe ag an AE	3,036	28,278
Tomhas na Sláinte agus an Mhíchumais san Eoraip de chuid WHO Costais an NDA	17,693	9,440
Straitéis Fostaíochta do Dhaoine faoi Mhíchumas	5,573	19,767
Anailís Staitistiúil	5,445	0
Oideachas, Oiliúnt agus Fostaíocht	4,580	1,400
Straitéis Fostaíochta	4,232	0
Clár Oibre Beartais a Shocrú, Tionchar a imirt air agus é a Rianú	4,043	6,193
Táscairí Rannpháirtíochta	3,549	25,152
Treoirlínte maidir le Ról na nOifigeach Rochtana	3,448	0
clár tacaíochta um chónaí neamhspleách	3,039	0
Foilseacháin Chlár Oibre Míchumais an NDA	2,945	4,437
Uasghrádú teileafóin	2,589	0
Soláthar seirbhís tagartha agus for-rochtana	1,336	1,310
An Coiste Comhairleach um Meabhairshláinte	1,131	2,529
Tiontuíthe HTML	1,096	0
Tiontú XML	1,626	363
Athbhreithniú ar Chomhdháil Oideachais an NDA	871	7,777
Forbairt Treoirlínte um Inrochtaineacht	482	2,051
Mionteagasc Athbhreithnithe Meabhairshláinte		
Thuisceart Éireann & LD	358	2,712

Treoirlínte an AE le haghaidh úsáid an Teicneora Cúnta	350	544
Athbhreithniú ar Bhunoideachas Céim I	227	27,499
Sraith Seimineár an NDA	80	2,860
Sláinte	51	240
Coiste Comhairleach Taighde	39	1,221
Nuachlitir um Chaighdeán	36	0
Mionteagaisc Réigiúnach um an Stráitéis Náisiúnta Míchumais	0	124,614
Foréigean in aghaidh Daoine faoi Mhíchumas	0	24,758
Monatóireacht ar Chur Chun Feidhme Caighdeán	0	14,883
Catalóg Leabharlainne	0	13,915
Comhpháirtíocht Meabhairshláinte	0	11,244
Taighde ar Éagothromachtaí Sláinte	0	11,020
Cur Chun Cinn an Taighde Fheidhmigh um Míchumas & Sláinte	0	10,000
Eitic Thaighde Míchumais	0	9,685
Foilseachán Chlár Oibre Taighde an NDA	0	8,269
Siompóisiam maidir le Mná & Meabhairshláinte	0	5,602
Foilseachán “Míchumas agus Obair”	0	5,291
Athphriontáil Foilseachán	0	4,648
Treoirleabhar maidir le hAcht an NDA	0	4,279
Eolaire na gComhairleach Míchumais	0	11,622
Sonraí Bonnline Míchumais	0	2,355
Foirgnimh don Uile Dhuine	0	2,057
Bacainní ar Fhostaíocht do Dhaoine faoi Mhíchumas	0	1,652
Treoshuíomh Gnéasach	0	1,535
Creat Monatóireachta	0	1,464
Boird Forbartha Cathracha & Contae	0	1,150
Tionscadail an Choiste Chomhairleach um Chaighdeán	0	931
Córais an Mhargaidh Saothair	0	884
Ag maireachtáil, ag foghlaim & ag obair le SEN	0	596
Clár Comhrá um Shláinte Béil	0	460
An tríú plean gníomhaíochta náisiúnta in aghaidh na Bochtaineachta agus an Eisiachais Shóisialta	0	131
Bille na Comhairle (Leasú)	0	112
Dearbhú Barcelona	0	10
Comhdháil Oideachais 2005	(279)	29,790
Treoirlínte Inrochtaineachta d’Oibreoirí Iompair in Éirinn	(566)	14,352
Grúpa Comhairleach um Reachtaíocht Míchumais	717	436
	<u>1,233,236</u>	<u>1,166,858</u>

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

4. COSTAIS PHÁROLLA

	2006	2005
	€	€
Pá Fhoireann an NDA	2,201,373	2,112,091
Foireann gníomhaireachta	194,704	160,633
Pá Fhoireann NEPS	324,245	309,399
	<u>2,720,322</u>	<u>2,582,123</u>

Ba é 43 meánlíon na mball foirne a bhí fostaithe ag an tÚdarás sa bhliain (2005: 43)

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

5. COSTAIS RIARACHÁIN

	2006	2005
	€	€
Taisteal	50,304	41,117
Oiliúint	37,795	30,686
Táillí Comhdhála / Seimineáir	7,776	5,867
Earcaíocht	69,911	47,861
Táillí & Speansais an Údaráis	7 135,391	93,086
Táille Iniúchóireacht	21,000	19,700
Soláthar le haghaidh Drochfhiachais	0	0
Ús / táillí bainc	936	777
Ceaintín / béilí	89,286	82,706
Glanachtán / teaghlaigh	45,186	39,771
Bogearraí Ríomhaireachta Neamhchaipitil	42,257	26,801
Soláthairtí ríomhaire	2,956	3,799
Táillí comhairliúcháin	38,365	4,598
Cúiréirí	11,420	6,415
Gás / leictreachas	43,177	29,619
Árachas	32,058	31,576
Cúltaca TF	65,401	3,809
Táillí dlíthiúla	62,449	49,253
Cothabháil	135,621	133,660
Troscán / trealamh oifige (neamhchaipitil)	19,507	8,299
Soláthairtí oifige	25,108	19,731
Athbhreithniú eagraíochtúil	0	5,856
Postas agus Teileafóin	59,085	57,417
Priontáil / fótachóipeáil	41,351	12,361
Bainistiú prionta	11,249	2,486
Caidreamh Poiblí	63,339	79,180
Foilseacháin / tréimhsiúcháin	2,617	8,719
Rátaí	64,474	62,111
Uirill	43	0
Slándáil	5,306	7,960
Seimineáir	6,535	2,843
Síntiúis / Bronntanais	4,513	11,632
Ilghnéitheach	927	723
Cothabháil an ghutháin	2,854	5,230
Aistriúcháin / Ateangairí	1,833	266
	<u>1,200,030</u>	<u>935,915</u>

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

6. Bliain Eorpach do Dhaoine faoi Míchumas - críochnaithe i 2005

	2006	2005	2004	2003	2002	TOTAL
Ioncam						
An Roinn Díl agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Díl	0	17,883	598,063	1,233,171	44,760	1,893,877
An Coimisiún Eorpach			6,732	199,635	0	206,367
Aisíoc an Choimisiúin Eorpaigh			4,260	0	0	4,260
Eile	0	500	20,907	0	0	21,407
Ioncam Iomlán	0	18,383	629,962	1,432,806	44,760	2,125,911
Caiteachas						
Deontais	0	14,386	4,260	465,758	0	484,404
Flagship	0	0	8,849	353,782	0	362,631
Déan Difríocht	0	0	394,669	216,002	0	610,671
Cruinniú Mullaigh Míchumais	0	0	67,301	0	0	67,301
Imeachtaí a réachtáilann NCC	0	0	0	65,144	0	65,144
An Fhoireann	0	0	79,455	146,047	0	225,502
Riarachán	0	3,997	75,428	186,073	44,760	310,258
Riarachán arna fhreastal ag an NDA	0	5,071	42,986	0	0	48,057
Caiteachas Iomlán	0	23,454	672,948	1,432,806	44,760	2,173,968

Fáltais Iarbhíre ón Roinn Díl agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Díl in 2005 ná €0

Nóta : D'íoc an NDA as a leithdháileadh féin ar €5,071 in 2005 agus níor aisíocadh é sin.

8. Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

6. Bliain Eorpach do Dhaoine faoi Míchumas - críochnaithe i 2005

	2006	2005	2004	2003	2002	TOTAL
EYPD 2002- 2004						
Ráiteas d'Fháiltais Iarbhíre ón Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí, ón gCoimisiún Eorpach agus ó Fhoinsí Eile						
DJELR	14,553	1,435,001	371,630			1,821,184
DJELR ***	44,700					44,700
EC via DJELR re seoladh		27,993				27,993
An Coimisiún Eorpach		199,635	6,732	4260	0	210,627
Eile		500	20,907			21,407
	<u>59,253</u>	<u>1,663,129</u>	<u>399,269</u>	<u>4,260</u>	<u>0</u>	<u>2,125,911</u>

*** íoctha ag an DJELR i mí na Nollag 2002, faighte ag an NDA Eanáir 2003

7. Táillí & Speansais an Údaráis

Íocadh caiteachas de €82,218.95 maidir le táillí an Údaráis.

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

8. SÓCMHAINNÍ SEASTA

	Crua-earraí agus bogearraí Ríomhaireachta	Troscán agus trealamh Oifige	Áitreabh	Iomlán €
Costas nó Luacháil				
larmhéid amhail 1 Eanáir 2006	300,122	393,993	3,929,988	4,624,103
Breiseanna ag costas	77,406	22,964	0	100,370
larmhéid amhail 31 Nollaig 2006	377,528	416,957	3,929,988	4,724,473
Dímheas Carnach				
larmhéid amhail 1 Eanáir 2006	255,170	282,368	431,539	969,077
Curtha chun dochair sa bhliain	53,062	51,050	87,461	191,573
larmhéid ag 31 Nollaig 2006	308,232	333,418	519,000	1,160,650
GLANLUACH NA LEABHAR – 31 Nollaig 2006	69,296	83,539	3,410,988	3,563,823
GLANLUACH NA LEABHAR – 31 Nollaig 2005	44,952	111,625	3,498,449	3,655,026

Notes to Financial Statements for the year ended 31st December, 2006

9. Aistriú chuig / (ón) gCuntas Ioncaim agus Caiteachais

	Nótaí	2006 €	2005 €
larmhéid ag 1 Eanáir		3,655,026	3,724,864
Aistriú chuig (ó) Cuntas Ioncaim agus Caiteachais Ioncam a úsáideadh chun sócmhainní seasta a cheannach	8	100,370	113,063
Amúchta sa bhliain de réir dímheas sócmhainní	8	<u>(191,573)</u> <u>(91,203)</u>	<u>(182,901)</u> <u>(69,838)</u>
larmhéid ag 31 Nollaig		3,563,823	3,655,026

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

10. RÉITEACH NA SREAFA AIRGID

10 (a) RÉITEACH AN (EASNAIMH) / FHARASBAIRR DON BHLIAIN GO HAIRGEAD TIRIM Ó OIBRÍOCHTAÍ

	2006	2005
	€	€
Farasbarr/ (Easnamh) don tréimhse	56,787	(3,483)
Coigeartú le haghaidh míreanna neamhoibriúcháin Ús Infhaighte	(1,431)	(91)
Gluaiseacht ar an gCuntas Caipitil	(91,203)	(69,838)
Coigeartú le haghaidh míreanna neamhairgid Dímhéas	191,573	182,901
Athrú i bhFeichiúnaithe	(25,028)	(110,348)
Athrú i gCreidiúnaithe	(180,732)	81,260
Airgead Tirim ó Oibríochtaí	(50,034)	80,401

10 (b) ANAILÍS NA N-IARMHÉIDEANNA AIRGEAD TIRIM AGUS GLUAISEACHTAÍ I RITH NA BLIANA

	2006	2005
	€	€
Iarmhéid ag 31 Nollaig 2005	513,227	545,798
Laghdú in Airgead Tirim	(148,974)	(32,571)
Iarmhéid amhail 31 Nollaig 2006	364,254	513,227

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

II. AOISLIÚNTAS

Faoin Acht um Údarás Náisiúnta Míchumais 1999, déanfaidh an tÚdarás le ceadú an Aire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí agus le cead an Aire Airgeadais scéim nó scéimeanna le haghaidh bronnadh sochar aoisliúntas ar nó i dtaca le baill foirne, lena n-áirítear Stiúrthóir an Údaráis.

Dréachtaíodh Scéim Eiseamlárach agus tá sé ag feitheamh ar fhaomhadh na Roinne Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí agus na Roinne Airgeadais.

Oibríonn an An tÚdarás Náisiúnta Míchumais scéim aoisliúntas neamh-mhaoinithe le sochair shainmhínithe don fhoireann.

I láthair na huaire faigheann baill foirne a bhí ina mbaill foirne de chuid an Bhoird Náisiúnta Athshlánúcháin (NRB) a théann ar scor sochair aoisliúntais faoi théarmaí Scéim Aoisliúntais an Rialtais Áitiúil. Faigheann baill foirne a bhí fostaithe ag an NDA ó bunaíodh é agus a théann ar scor sochair de réir théarmaí Scéim Aoisliúntais na nGníomhaireachtaí Sláinte Ainmnithe.

(a) Scéim Pinsean

Tá na torthaí a leagtar amach thíos bunaithe ar luacháil achtúireach na ndlíteanas i dtaca le foireann ar seirbhís, ar scor agus básaithe de chuid an NDA amháil ar an 31 Nollaig 2006. Rinneadh an luacháil seo ag achtúir cáilithe neamhspleách chun críche an chaighdeáin chuntasaíochta, Caighdeán Tuairiscithe Airgeadais Uimh. 17 – Sochair Scoir (FRS 17)

Rinneadh an luacháil seo leis an modh aonaid bheartaithe. B'iad seo a leanas na boinn tuisceana a úsáideadh le dlíteanas na scéime a ríomh:-

	2006	2005	2004	2003
Ráta Lascaine	5.5%	5.5%	5.5%	6%
Bonn tuisceana faoi ardú tuarastail	4%	4%	4%	4%
Bonn tuisceana faoi ardú pinsin	4%	4%	4%	4%
Boilsciú praghais	2%	2%	2%	2%

Toisc gur scéimeanna neamh-mhaoinithe iad scéimeanna an NDA níl aon sócmhainní ann i dtaca le dlíteanas pinsean fabhraithe de chuid foireann an NDA.

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

II. AOISLIÚNTAS

(b) Glanmhaoiniú larchurtha do Phinsin sa Bhliain

	2006	2005
Maoiniú inaisghabhála maidir le costais pinsean sa bhliain reatha	1,300,000	1,190,000
Deontas Stáit a úsáideadh chun pinsinéirí a íoc	(245,430)	(347,810)
	<u>1,054,570</u>	<u>842,190</u>

(c) Anailís ar an méid a cuireadh chun dochair do bhrabús oibriúcháin faoi FRS 17

	2006	2005
Costas seirbhíse reatha	€730,000	€540,000
Ús ar Dhliteanais na Scéime Pinsin	€570,000	€650,000
Ranníocaíochtaí Fostaithe	(€134,914)	(€111,504)
Cost seirbhíse go dtí seo:	-	-
Táille oibriúcháin iomlán	€1,165,086	€1,078,496

(d) Sócmhainn Maoinithe larchurtha do Phinsin

Aithníonn an tÚdarás Náisiúnta Míchumais na méideanna seo mar shócmhainn atá comhfhreagrach don dliteanas neamh-mhaoinithe atá iarchurtha do phinsin ar bhonn tacar de bhoinn tuisceana atá tuairiscithe thuas agus líon iar-eachtraí. Ar an himeachtaí seo tá an bonn reachtúil do bhunú scéim aoisliúntais, agus an beartas agus an cleachtas i dtaca le maoiniú pinsean seirbhís phoiblí atá anois i bhfeidhm, lena n-áirítear ranníocaíochtaí ó fhostaithe agus próiseas na meastachán bliantúil. Cé nach bhfuil aon chomhaontú foirmiúil maidir leis na méideanna sonracha seo leis an Roinn Dlí agus Cirt, Comhionannais agus Athchóirithe Dlí, níl aon fhianaise ag an Údarás Náisiúnta Míchumais nach n-íocfaidh an beartas maoinithe seo méideanna mar iad i gcónaí de réir an chleachtais reatha. B'ionann agus €14.6 milliún (2005: €13.2 milliún) an tsócmhainn maoinithe aischurtha amhail ar an 31 Nollaig 2005”

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

II. AOISLIÚNTAS

(e) Anailís ar an méid a aithníodh sa ráiteas de ghnóchain agus do cailteanais iomlána

	2006	2005
Cailteanais/(gnóchain) ar dhliteanais scéime	€344,000	€558,000
Athruithe i mbonn tuisceana faoi luach reatha dhliteanais na scéime:	€0	€0
(Gnóchan) / cailteanas achtúireach aitheanta i STRGL:	€344,000	€558,000

(f) Gluaiseacht san easnamh i rith na bliana

	2006	2005
Dlitéanas scéime ar 1 Eanáir	€13,200,000	€11,800,000
Costas seirbhíse reatha:	€730,000	€540,000
Ús ar Dhliteanais na Scéime	€570,000	€650,000
Sochair iníoctha	(€244,000)	(€348,000)
Gnóchan achtúireach aitheanta i STRGL:	€344,000	€558,000
(Gnóchan) / cailteanas achtúireach aitheanta i STRGL:	€14,600,000	€13,200,000

Ní áirítear ar na ríomhanna thuas maidir le dlitéanas aoisliúntais an NDA mionsonraí seirbhíse go dtí seo earcaíochtaí díreacha an NDA ar feitheamh ar cheadú na scéime eiseamláraigh.

Stair na ngnóchan agus na gcaillteanas iarbhír

	2006	2005	2004
gnóchain / cailteanas ar dhliteanais scéime			
méid (€)	€344,000	€558,000	€1,345,000
céatadán an luach reatha de dhliteanais scéime	2%	4%	11%
méid iomlán a aithnítear in STRGL			
méid (€0)	€344,000	€558,000	€2,105,000
céatadán an luach reatha de dhliteanais scéime	2%	4%	18%

Nótaí leis na Ráitis Airgeadais don bhliain dar críoch 31ú Nollaig 2006

12. CREIDIÚNAITHE AGUS FABHRUITHE

	2006	2005
Párolla/Creidiúnaithe Éagsúla	€22,055	€137,600
An Bhliain Eorpach um Dhaoine faoi Mhíchumas	€0	€0
Creidiúnaithe a bhaineann leis an NRB	€14,484	€14,484
Fabhruithe	€121,517	€168,582
Ioncam Aiscurtha MHADIE	€0	€18,122
lomlán na gCreidiúnaith	<u>€158,056</u>	<u>€338,788</u>

13 FEICHIÚNAITHE AGUS RÉAMHÍOCAÍOCHTAÍ

	2006	2005
An Roinn Oideachais & Eolaíochta	€105,510	€101,922
Cíos & Seirbhísí na Roinne		
Sláinte agus Leanaí / FÁS	€53,369	€41,261
Feichiúnaí MHADIE	€3,036	€0
Feichiúnaithe Éagsúla an NDA	20,270	
Lúide Soláthar le haghaidh Drochfhiachais	-7,301	
Réamhíocaíochtaí	€12,969	€13,451
lomlán na bhFeichiúnaithe	<u>€49,062</u>	<u>€42,284</u>
	<u>€223,947</u>	<u>€198,919</u>

14. DLITEANAIS THEAGMHASACHA

Ní raibh aon dliteanais theagmhasacha ag 31 Nollaig 2006.

15. GEALLTANAIS CHAIPITIL

Ní raibh aon ghealltanais chaipitil gan íoc ag an Údarás amhail ar an 31 Nollaig 2006.

16 FAOMHADH NA RÁITEAS AIRGEADAIS

Faomhadh na Ráitis Airgeadais 29 Iúil 2007